SVOBODNA SLOVENIJA

LETO (AÑO) XLIV (38)
Štev. (No.) 8

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES
14. marca 1985

Kako dolgo, kako daleč?

V zadnjem času smo v našem listu objavili več člankov, ki obravnavajo in ocenjujejo pojav v Sloveniji in SFRJ vedno glasnejšega in tudi vedno kritičnejšega političnega oporčeništva. V SFRJ sicer skuša režim zanikati, da gre za pravo oporečništvo, ker da v socialistični in samoupravni družbi klasičnega oziroma tradicionalnega oporečništva ne more biti. Te smešne trditve seveda ni treba vzeti resno. Vsaj od 1979. leta naprej veliko pišejo in govorijo v Jugoslaviji o gospodarskih težavah. Politično vodstvo države je bilo prisiljeno kaj kmalu po Titovi smrti javno priznati, da stvari ne morejo naprej po starem tiru. Gospodarstveniki vseh mogočih gledanj so začeli razpravljati o ekonomskih težavah in predlagati razne rešitve. To delajo še danes. Debata se je začela o ekonomskih spremembah oziroma reformah. Zavila pa je tudi v drugo smer, v analiziranje političnega sistema samega. Najvišji partijski funkcionarji trdijo od začetka, da je Jugoslavija socialistična, samoupravna in demokratična družba in da bo taka tudi ostala. Edina možna sprmemba bi bila le v tem, da bi postala še bolj socialistična, samoupravna in demokratična.

To se lepo sliši. Problem nastaja seveda v definiranju pravega pomena besed, kot so „socializem", „samoupravljanje" in še predvsem „demokracija". O tem, kaj je socializem, kaj je samoupravljanje, ni težko najti ustreznih odgovorov. Dolgoletne izkušnje ne le v Jugoslaviji, marveč v vseh „socialističnih" državah od Sovjetske zveze do Kitajske in Albanije, kažejo, da je socializem to, kar trenutno pravi dotični režim. V jugoslovanskem okviru isto velja za „samoupravljanje".

Pri besedi „demokracija" pa se je kar precej zataknilo. Besedo so si prisvojile vse komunistične diktature z Jugoslavijo vred. Kdor bere časopise in revije iz Slovenije ve, da stalno poudarjajo, kako demokratična je slovenska oz. jugoslovanska družba. Gre seveda za „socialistično" demokracijo, ki da je na višji ravni od klasične ali „buržujske". V tej „višji" demokraciji ni prostora za več političnih strank, saj komunistična partija zadostuje. Ker je zgodovina „objektivna", socialistična demokracija dovoljuje samo eno verzijo preteklosti. Drugačna verzija, drugačna interpretacija bi bila enostavno torej „nedemokratična", celo bi škodovala socialistični demokraciji, skratka, bila bi kontrarevolucionarna.

Ta razlaga socialistične demokracije prevladuje v Sloveniji in SFRJ vse od revolucije do danes, sedaj pa ima mnoge nasprotnike s strani nove generacije intelektualcev in profesionalcev, ki razumejo besedo „demokracija" drugače kot komunistična partija. To novejše pojmovanje odklanja od oblasti postavljene „tabuje", zavrača pravico režima do preganjanja drugače mislečih članov družbe. In ko do takega preganjanja pride, so ti novi dejanski oporečniki pripravljeni kar veliko tvegati v svoji obrambi osnovali je ta proces res neustavljiv. Kaslovenskih in jugoslovanskih državljanov.

Odprto vprašanje pri vsem tem je, nih človekovih in političnih pravic ko dolgo bo trajal, še bolj pomembno pa, kako dolgo ga bo režim pripravljen trpeti, predno odločno ukrepa? In — kaj potem?

Rudolph M. Susel
(AD, 25. 1. 1985)

POMAGAJMO MENDOŠKIM SLOVENCEM PRIZADETIM OB ZADNJEM POTRESU

Društvo Zedinjena Slovenija in Slovenski domovi prosijo vse Slovence, da priskočijo na pomoč slovenski skupnosti v Mendozi, ki jo je pred kratkim prizadel potres. To lahko storite s tem, da kupite srečke po $a 1.000. Dobite jih v vseh Slovenskih domovih. Med imetniki teh srečk bo na Slovenskem dnevu v Slovenski vasi v Lanusu izžrebanih več bogatih dobitkov.

Bodimo solidarni s prizadetimi rojaki

Med nas je usekalo...

Ob 40-letnici našega begunstva

Po predaji (jugoslovanskih čet 1941) so komunisti čakali na svojo uro in na ukaze iz Moskve. Komunistični voditelji so jasno videli priliko za revolucijo v deželi. Toda v tem času je bil še v veljavi pakt Ribbentrop-Molotov in jugoslovanski komunisti so bili — po Kardelju — malce nesigurni... A vseeno je zmagala partijska disciplina in vera v Moskvo. Za komuniste — tako v Moskvi kakor v Beogradu — je bila vojska še vedno le imperialistična. In se bo spremenila v revolucionarno „narodnoosvobodilno vojno", če in kadar bo to všeč Kremlju...

V maju 1941 so se partijski voditelji... zbrali v Zagrebu. Nič važnega ni bilo sklenjeno, ker je bila Sovjetska zveza še vedno nevtralna. Zato danes komunistični zgodovinarji komaj omenjajo to konferenco.

Vendar niso dolgo čakali... Nemci so napadli Sovjetsko zvezo. Ta napad je bil znak komunistom po vsem svetu, da so spremenili svoje negativno stališče v aktivni upor.

Isti dan, 22. junija, je partijski generalni tajnik Josip Broz - Tito izdal proklamacijo:

„...Vojna Sovjetske zveze je vaša vojska... Naj se dragocena kri herojskega sovjetskega ljudstva ne preliva brez vašega sodelovanja..."

Tako ni napočila ura za jugoslovanske komuniste, da vzamejo orožje v roke in branijo svojo svobodo 6. aprila, ko je bila Jugoslavija napadena, ampak šele 22. junija, ko je Sovjetsko zvezo zadela ista usoda.

26. septembra je Tito sklical sejo CK... Glavne odločitve, ki so jih sprejeli, so bile:

„...Prvi partizanski oddelki naj bodo formirani predvsem iz komunistov in naj služijo za vzgojo kadrov za politične komisarje in poveljnike...

...Tako vojaška kot politična aktivnost komunistov naj bo strogo konspirativna in tajna, v primeru sovražnega napredovanja naj se vsi znani komunisti umaknejo..., kjerkoli partizani zavzamejo kak kraj, naj popolnoma uničijo ostanke državne uprave, javne arhive... itd. in ustanove novo 'ljudsko' oblast..."

(Dr. C. Zalar, Yugoslav Communism, stran 87)

Narodne sprave pa ne!

SPOMENKIN SPOMENIK

Vaš spomenik ne bo stal, bo pa ostala
vendarle sled za njim iz neke dobe,
ki ne ločuje izdajo od zvestobe:
zvestobe ni, ker je izdajo izdala!

Matej Bor

Veliko je bilo že pisanega o članku Spomenke Hribar, tako v našem listu, kot v vseh naših listih po svetu, ki nepristransko spremljajo dogajanja doma. Skušali smo prikazati v besedah piscev samih ves problem, tako zagovore kot napade.

Videli smo, da so poleg problema rehabilitacije škofa Rožmana ti članki najbolj razgibali slovensko občestvo in tudi najbolj razgalili laži in zločine partijskega sistema. Videti je bilo, da je partija popustila in dopustila javno debato. Toda prišlo je, kar smo pričakovali: Po članku, ki ga danes priobčujemo, so se Književni listi v Delu zaprli debati, brez opombe in brez opravičila! Na Delo je spet legla tišina in tema težke roke partije.

Toda je že tako, da ko partija pogasi majhen ogenj tu, vzplamti drugje. Krivic v Naših razgledih ima še možnost debate, nastopili so književniki v Cankarjevem domu, pa še kje tli želja in zahteva po človečnosti in resnici, ki ju doma ne najdejo.

Zadnji članek Spomenke Hribar v Književnih listih pred ukinitvijo debate dne 27. decembra 1984 se okrajšan glasi:

— — —

Odgovorni urednik Dela Jože Volfand si kot **posvečeni** (bralec) lahko dovoli tudi to, da citira določene misli iz teksta **Krivda in greh**, misli, zavoljo katerih se založba **Obzorja** že osem mesecev obotavlja, da bi **Kocbekov zbornik** izdala. Mene seveda ni nihče nič vprašal. (Kakšne pravice kot avtorica „spornega teksta" pa sploh imam ob vsem tem?) Dovolim si celo domnevati: če bi jaz citirala svoje lastne misli iz tega teksta v kakšnem drugem spisu in bi bil ta kje objavljen, bi bil to moj nov veliki greh. Seveda pa si Jože Volfand kot **posvečeni** (bralec) to lahko dovoli. Kako tudi ne, moje misli je spretno preinterpretiral, jih postavil v „pravi" okvir in odkril njihov „pravi" pomen.

...

Prav Jože Volfand mi je pojasnil, da med „recenzente" spada tudi Komisija za idejno in teoretično delo pri predsedstvu CK ZKS, ki je na svoji seji dne 27. junija (vodil jo je njen predsednik Franc Šetinc) razpravljala tudi o spisu **Krivda in greh.** (Informacija o tem sestanku je bila objavljena v Delu dne 28. junija v članku **Razpravljati brez etiketiranja in sprenevedanja.)**

Seveda je tudi znotraj tako sprevrnjene „vseobsegajoče demokratičnosti" in njenih metod lahko poštenosti malo več ali malo manj, da tako rečem. Tako moram biti Jožetu Volfandu **hvaležna** — in sem mu tudi zares hvaležna — da je moje sporne misli citiral do te mere obširno, da je iz citatov mogoče vsaj delno razbrati, za kaj mi je tam zares šlo.

...

Povsem iskreno lahko ponovim, da tega, kar naj bi nekateri pisali in zahtevali, nisem nikoli ne zapisala ne zahtevala ne tako mislila. Bralec se o tem lahko prepriča, že če prebere samo tiste citate, ki jih je navedel Jože Volfand, saj je iz njih jasno razvidno, da ne pozivam k narodni spravi z **belogardizmom kot takim,** temveč **k spravi med nami kot ljudmi** in da ne gre niti za obelježje, posvečeno domobrancem niti za napis „padlim za domovino". Na obelisku naj bi preprosto pisalo „Umrli za domovino"; domovino imamo vsi eno: „Domovina je ena / nam vsem dodeljena. / In eno življenje / in ena smrt", pravi pesnik. V tem smislu je domovina bitna določitev človeka kot človeka.

...

Obelisk, ki naj bi „krikal v nebo o tragediji malega naroda, ki je v boju za svoj osbtoj po nedoumljivi človeški usodi postal obenem svoj lastni krvnik in kaznovalec", razumem kot simbol materine bolečine.

Domovina, narodnost, je takšna mati, ki naj pokoplje svoje sinove, kajti njeni so. Pokoplje naj jih z ljubeznijo, ki je dopuščanje njihovih zmot in poklonitev njihovi veličini. Domovina je tista mati, ki svojih sinov ne more sovražiti in jih ne preklinja in ne zametuje, temveč jih pokoplje, da počivajo v miru.

Samo tako bi „že enkrat nehali sektašiti med mrtvimi" in samo tako se bomo mogli, menim, sproščeno zavezati SVOJI zgodovini kot domovini. Menim, da bi se samo tako mogli izmakniti „verigi sovraštva, v katero smo že tako dolgo ujeti" — in se svobodno usmeriti v prihodnost.

V spisu Krivda in greh mi torej gre za drugačen način razmišljanja o naših človeških stvareh in o narodu, zato za poboj domobrancev ne kličem nikogar na zagovor in ne kličem h kakšnemu maščevanju ali kaznovanju — saj potem takega načina življenja naroda nikoli ne bi bilo konec. Nasprotno! Nase moramo vzeti dejstvo tega pomora kot nas vse zadevajočo zgodovino! Ne gre mi torej za to, da bi zbujala pretekle strasti, temveč da bi bili sposobni **pozabiti,** namreč pozabiti sovraštvo, ki je pripeljalo do bratomornega boja; pozabiti tisto sovraštvo, ki nas je tako usodno razdvojilo kot narod. Razmišljati skušam **bitno.** Ontološko, ne ideološko-politično. Belogardizem kot pojav odklanjam in izdajstvo obsojam. Toda — tudi domobranci so bili ljudje in del svojega naroda.

Pa tudi samo vprašanje izdajstva ni nekaj samoumevnega od kod, zakaj in kaj pomeni izdajstvo; ta vprašanja je treba šele zares osvetliti in odpreti. Stvari niso tako črno-belo preproste. Izdajstvo, ki je nedvomno bilo, ni nastalo iz kakšnega apriornega sovraštva ali iz neke čiste hudobije (kar velikega števila) ljudi in iz njihove takorekoč naravne afinitete do okupatorja, temveč v imenu antikomunizma. Nastopili so zoper komunizem, ki so ga edino poznali — stalinski, tega pa je slovenska buržoazija (in slovenska cerkveno-fevdalna gospoda) iz svojih razrednih interesov še kako potencirano grozljivo predstavljala ljudem. Reči pa je treba, da je Partija tej antikomunistični propagandi močno „šla na roke", s tem da je tako ekskluzivistično nastopala, propagirala in uveljavljala komunizem kot edino rešilno pot, po kateri naj gre slovenski narod v svobodo. Ta „edina rešilna pot" je bila z **Dolomitsko izjavo** sankcionirana. Kakšen „politični pluralizem v izjemnih razmerah za narodovo usodo", kakor pravi Jože Volfand, naj bi neki v tej vojni bil?! Nasprotno! **Ideološki ekskluzivizem** na podlagi dileme komunizem-antikomunizem je bil tisti, ki je tako tragično razcepil narod na dvoje. Natančneje rečeno, dilema je potekala tako: ALI **zoper** okupatorja **k** sovjetizaciji ALI **zoper** sovjetizacijo z okupatorjem. Sredine ni! Tragično je, da se je prav na našem ozemlju ta dilema zaostrila do skrajnosti. Da je prav pri nas prišlo do usodnega trčenja dveh ekskluzivizmov, ki smo ga tako tragično plačali kot narod. (...)

Tretje sporno stališče v tekstu **Krivda in greh** (kakor je to poudaril France Filipič in nato Ivan Križnar v svoji recenziji) je, da pomor vrnjenih domobrancev-vojnih ujetnikov pojmujem kot **zločin** in ne zgolj kot **kazen.** Strinjala bi se, da je šlo zgolj za kazen, če bi le-ta sledila sodnemu postopku in ugotavljanju individualne krivde, tega pa ni bilo. Kolektivne krivde ne priznam, še manj kolektivne kazni; v imenu kaznovanja za „kolektivno krivdo" Slovencev je nastopal okupator, ki je požigal cele vasi in streljal „krive" in nedolžne ljudi in otroke. Še posebej pa ne morem priznati upravičenosti kolektivne kazni **po** vojni, ko so vendarle obstajale možnosti izolirati te ljudi in je bil torej čas, da se ugotavljanje individualne krivde tudi spelje.

Menim pa, da so bili zavoljo takega pomora domobrancev (pravzaprav vojnih ujetnikov) — ne **kolektivno** — temveč **osebno** prizadeti mnogi borci, ki so se borili za svobodo, pa takega poboja nikoli ne bi mogli dovoliti v svojem imenu (zato je bil ta pomor „greh" tudi nad njimi). Marsikateri dolgo vedel ni zanj in ko je izvedel, mu je težko padel na dušo in na vest, saj je bil implicitno storjen tudi v njegovem imenu.

Prav nikakršnega namena nimam zmanjševati zaslug Partije za izvedbo narodnoosvobodilnega boja pri nas: ne nameravam blatiti komunistov (le kako bi to mogla? — v vojni sem izgubila ne le očeta-komunista, temveč večino svoje družine na „naši strani"), toda nisem pripravljena njihove zasluge kovati v zvezde in jih mitizirati! (...)

Nikakor se ne morem sprijazniti s tem, da se — namesto da bi drug drugega spodbujali in se ustvarjalno dopolnjevali — preganjamo, zmerjamo s sovražniki revolucije, s kontrarevolucijo, z vsem arzenalom psovk, ki so imele svoj smisel med vojno, danes pa zgolj umetno podaljšujejo vojno stanje med svobodnimi ljudmi. Povsem razumljivo mi je sovraštvo med neposredno prizadetimi med vojno (in tako sovraštvo tudi prej ali slej utihne) toda sovraštvo, ki nas **danes** razdvaja, ni eno-in-isto z medvojnim! To sovraštvo je umetno podaljševano in inicirano med nas in v nas.

Mar ni takšno (s)pominjanje na absolutno belogardistično krivdo nekaj krivičnega do njihovih svojcev, predvsem pa do otrok belogardistov, otrok, ki so danes že odrasli ljudje, pa jih kar naprej opominjamo na njihov takorekoč „izvirni greh"? Ti ljudje so tudi tukaj doma in se skupaj z nami **znotraj** tega sistema zavzemajo za **naš** skupni **jutri.** Svoj „izvirni greh" so že „plačali" — ničesar krivi — kot „generacija brez očetov" (kakor tudi mi, otroci padlih komunistov). Mar takšno spominjanje na greh očetov ne vzbuja v njih občutek manjvrednosti in **sovraštva** do njihovih očetov — ali pa jih potiska na rob naše družbe in čez ter jih tako **konstituira** za „sovražnike"? **In ne le otroke belogardistov, temveč tudi otroke komunistov (in tudi „stare" komuniste), če niso z Nami!**

Raste že druga in tretja povojna generacija — in tudi ta je enako **diferencirana** za Naše, bolj-ali-manj-Naše in „sovražnike". (...) Na vseh

(Nadaljevanje na 3. str.)

Pomagajmo mendoškim Slovencem!

UNIVERZITETNA KNJ. LJUBLJANA

Prešernova proslava v Trstu

DRUGO NAGRADO MLADIKE JE DOBILA REZI MARINŠEK

Srečanje *Društva slovenskih izobražencev* v prostorih *Slovenske prosvete* v ulici Donizetti v Trstu, je bilo 4. II. posvečeno proslavi Prešernovega spomina. To pa je bila tudi priložnost za podelitev priznanj in nagrad iz natečaja „Mladi oder" in za razglasitev literarnega natečaja revije Mladika.

Slavnostni govornik ob tem prazniku slovenskega kulturnega ustvarjanja je bil dr. France Bučar, ki je zelo globoko in prodorno analiziral in razvil ter posodobil misli našega največjega pesnika o mirnem sožitju med narodi, ko pravi „ne vrag, le sosed bo mejak".

Sledilo je nagrajevanje letošnjega desetega natečaja „Mladi oder". Število nagrajencev je bilo kar lepo. Nagrado je prejelo 15 amaterskih igralskih skupin. Na prvem mestu natečaja je letos igralska skupina prosvetnega društva Štandrež. Nagrajevanje teh amaterskih skupin je pokazalo, da doživlja ljubiteljsko odrsko delovanje nov preporod v naših krajih.

Nato je bil razglašen izid *13. literarnega natečaja revije Mladika* za leto 1985. Prišlo je šest novel in trije cikli pesmi. Od teh so trije prispevki iz Trsta, drugi pa iz Slovenije, Argentine in iz Nemčije. Letos je komisija podelila samo drugo nagrado za novele in še drugo in tretjo nagrado za poezijo. Za novelo *„Nebo žari"* je dobila drugo nagrado *Rezi Marinšek*, ki živi v Buenos Airesu. Cikel pesmi „Šlo je, šlo poletje" pesnice Marte Kunaver je tudi dobilo 2. nagrado ,tretja nagrada pa je šla v Ingoldstadt, izseljeniškemu duhovniku in pesniku Viliju Steguju.

Mešani pevski zbor „Milan Pertot" iz Barkovelj je na Prešernovi proslavi zapel izbor iz svojega repertoarja.

(N L)

ITALIJA SE JE DOBRO OBOROŽILA

FAZ 8. 12. in 3. 12. 1984, prir. P. D.

Nemški časnikar Siegfried Thilbeer pogosto opisuje, kako se je Italija v zadnjih letih močno vojaško opremila. Oborožila se je tako na morju, kopnem in v zraku. Vojaško osobje je številčno sicer zmanjšala, vojaki so pa tako dobro izurjeni, da uživajo pri zapadnih opazovalcih velik ugled. Po svoji obliki je Italija podobna veliki letalonosilki in je zato zelo pripravna kot izhodiščna točka za vse vrste obrambe v Sredozemlju.

Naravno obrambo ji nudita morje in Alpe, eventualne šibke točke in alpske prehode pa je močno zavarovala.

Italijanski vojaški izvedenci se pa dobro zavedajo, da je edini in najlažji vstop v Italijo možen le skozi 50 km dolgi naravni koridor med Gorico in morjem in sicer iz Madžarske ali Češke, preko Avstrije po Ljubljanski kotlini. Zato so na ozemlje okrog Vidma, Gorice in do morja namestili ogromno najmodernejšega orožja, da bi sovjetskim tankom na vsak način preprečili vdor na italijansko ozemlje.

NOVA ZVEZDA V KREMLJU

Konstantin Černenko, formalni vodja Sovjetske zveze, je umrl pretekli ponedeljek 11. marca. Že nekaj časa so zahodni krogi ugibali o stanju njegovega zdravja. Sumnje so se izkazale za resne in v Kremlju se je izvedla, po neizbežnih zakonih narave, nova zamenjava vodstva.

Černenko je imel v rokah vajeti Sovjetske zveze komaj trinajst mesecev. A medtem je bilo pripravljeno že vse za izmenjavo ne le osebe, marveč tudi za nastop nove garde. Dokaz temu je, da je Centralni komite sovjetske KP komaj štiri ure po uradni objavi Černenkove smrti, že izvolil naslednika, 54-letnega Mihajla Gorbačova.

Sin kmečke družine iz severnega Kavkaza, predstavlja Gorbačov nov tip sovjetskega vodje. Izobražen (edini član politburoja, ki ima diplomo moskovske univerze), olikan, s finim čutom za humor, izredno inteligenten, je v kratkem času prišel, v svojstvu tehnokrata in politika, na vrh strukture sovjetskega sistema oblasti.

V zadnjih letih vlade Brežnjeva je bil poklican, da je pripravil načrt za agrarno reformo. Pod Andropovom je bil dejansko njegova desna roka. Imel je mnogo zaslug v boju proti korupciji in je obglavil marsikatero krajevno vodstvo, medtem ko je v političnem oziru izvedel zanimivo decentralizacijo.

Ko je umrl Andropov je prišlo do izbire med Gorbačovim in Černenkom. V sporazumu med staro in mlado gardo, ki je sledil, je Černenko prišel na oblast. Mladi so pač mladi, ni se jim mudilo. Trinajst mesecev je bila kratka doba in nova garda nastopa vodilna mesta v Kremlju. Gorbačov ima na zahodu izreden ugled. Bil je že v Kanadi, Franciji, Zahodni Nemčiji in končno v Angliji. Tedaj ga je v londonski Sunday Times označil za „novo rdečo zvezdo na vzhodu". Globok vtis je pustil kot razgledan, fin, izobražen mož, v nasprotju z dosedanjimi grobimi veljaki.

Sprememba bo imela lahko daljne posledice. Sovjetska zveza skuša uprizoriti odprtje na Zahod. Potrebuje moderno tehnologijo. potrebuje pravo strukturalno revolucijo in brez Zahoda je ne more izvesti. A o enem si moramo biti na jasnem. Ni govora o kaki hitri evoluciji. Zvezda bo vedno ostala rdeča. Ni zaman Gorbačov domala od otroških let preživel v vodilnih vrstah vseh partijskih otroških, mladinskih, študentskih in družbenih ustanov.

IZ ŽIVLJENJA IN DOGAJANJA V ARGENTINI

Vojaška kriza, podatki mesečne inflacije, obisk italijanskega predsednika in njegov hiter odhod zaradi Černenkove smrti, celo senatorska debata o prijateljski pogodbi s Čilom; vse, domala vse z neverjetno hitrostjo beži mimo nas in ko je treba delati bilance, tudi „najvažnejše" stvari izgubijo vso namišljeno važnost. „V Argentini se gesla starajo hitreje kot kruh", je s tipičnim pregovorom označil politično okolje eden najbistrejših tukajšnjih sociologov že pred petnajstimi leti. Ne le gesla, tudi dejanja. In na tem področju ni nič novega.

STARA VLADA, NOVA METLA

Pravzaprav je že težko govoriti o „novi vladi", ko so radikali že skoraj poldrugo leto na oblasti. Vendar je njihova metla v vojaški krizi pometala, kot bi bila nova. Kar enajst generalov, štirje admirali in dva letalska brigadirja so odšli v „zasluženi pokoj" v preobnovi, ki je imela svoj vzrok v nemirih v vrstah suhozemske vojske. Kriza je bila resnično globlja, kot je na prvi pogled izgledalo. Ozadje ni bilo le strokovno, temveč tudi politično. In vlada je posegla v zadevo v odločilnem trenutku.

Zadnja taktična poteza vlade v tej krizi je bilo imenovanje letalskega poveljnika na mesto šefa skupnega vrhovnega štaba. V starih časih je bila v navadi rotacija na tem mestu: nekaj časa vojska, nato mornarica, potem letalstvo. Nato so pa suhozemci domala monopolizirali to mesto. Brigadir Waldner bo obnovil stara izročila. Ko je nastopil novo važno mesto, je vse ude treh rodov oboroženih sil pozval na delo za „utrditev demokratičnih ustanov". Kaj je v ozadju tega imenovanja? Je vlada imela pred očmi domnevo, da so bili letalci tradicionalno „legalisti"? O tem priča precej primerov iz polpretekle zgodovine.

Popolnoma novo pa je v tem razmerju med oboroženimi silami in vlado, da se civilna oblast zaveda, in to vedno bolj, da stvar sodbe „vseh vojakov", ki so bili udeleženi v protigverilskem boju nima resne podlage. Vedno bolj se torej išče kake izhodne poti, in doslej je najbolj verjetna ta, da bodo sojeni najvišji komandanti „zaradi politične odgovornosti" ter nekateri „izvršilci", ki so v svojem „delu" šli predaleč. Nad vse ostale naj bi zadevni zakon amnistije ali sprave razpel kopreno pozabe. Bomo videli...

ZAKAJ TAK' ŽALOSTNO

V trenutku, ko pišemo te vrstice, se v senatu pričakuje debata o mirovni in prijateljski pogodbi med Argentino in Čilom, ki naj napravi konec razmejitvenemu problemu v Beagelski ožini, in postavi temelje za nadaljnjo reševanje podobnih problemov, in tudi odpre pot do večjega sodelovanja in sploh večje integracije med bratskima državama.

Če nas računi ne varajo in trditve niso prazne, bo vladi uspelo prodreti s tem zakonom. Bralci vedo, da ga je poslanska zbornica že potrdila z radikalno večino, v senatu pa je imela vlada problem tako z vprašanjem kako zagotoviti kvorum, kot kako dobiti potrebno število glasov za potrditev. Eno in drugo naj bi jim končno uspelo. „Alfonsinovci" so molili in križali prste, da ne bi kak senator zbolel, ali na kak drug način zagodil eno. Glasovi so bili namreč prešteti do zadnjega.

S to pogodbo kot tudi z rešeno vojaško krizo, naj bi se Alfonsín predstavil Reaganu, in z njim debatiral „z boljših položajev". Končno vidimo, da so tudi za narod najvažnejše zadeve le prevečkrat stavljajo na kocko političnih ugodnosti. Tudi v tem ni nič novega pod soncem. Ni čudno, da deklica-Argentina tak' žalostno poveša mi oči.

KADAR BOŠ NA RAJŽO ŠEL

Večkrat smo že omenili, da je eden glavnih ciljev radikalne vlade zboljšati mednarodni položaj Argentine. Ugled v svetu, izboljšanje odnosov, večje zaupanje naj bi bile posledice številnih akcij, ki jih načrtava domače zunanje ministrstvo. V tej zvezi je treba omeniti tako številna predsednikova potovanja v inozemstvo, kot obiske, ki jih v Argentini sprejemamo od časa do časa. Dvoje primerov:

Te dni se je v Buenos Airesu mudil italijanski predsednik Sandro Pertini. Ni treba še posebej razlagati etničnih in zgodovinskih vezi med Italijo in Argentino, običajno se trdi, da je polovica Argentincev italijanskega pokolenja. Sprejem je bil zato tem bolj prisrčen, pogovori in pogajanja tem bolj iskrena. Seveda v vsem tem ozračju ni izvzeti tvarnih interesov. Argentina hrepeni po evropskih tržiščih (političnih in gospodarskih), do katerih ima sicer ključ skoz Španijo. A če hoče priti v osrčje Evropske gospodarske skupnosti (EGS) potrebuje Italijo. V političnem oziru je za Argentino Italija važna zlasti v dveh ozirih: kar se tiče Malvin in glede boja za človečanske pravice. Poleg tega pa je vlada tudi lepo izrabila Pertinijevo močno osebnost, ko je ta ognjevito branil demokracijo, ki smo si jo priborili v Argentini.

Drugo potovanje pa je predsednika Alfonsina v Združene države. Drugič bo, da se bo sestal z Reaganom. Ta obisk je važen s političnega vidika, argentinskega položaja in medameriških odnosov. Tudi zadeva Srednje Amerike in zlasti Nikaragve ne bo izostala. Argentina skuša znova zavzeti vodilno mesto v latinski Ameriki, mesto ki ji je nekoč pripadalo, pa ga je potem žalostno izgubila. Še bolj važno pa bo potovanje iz gospodarskih razlogov. Predviden je sestanek Alfonsina s petrolejskimi „kralji". V Buenos Airesu so prišli do zaključka, da tuji kapital ni zainteresiran na Argentini. Mi pa krvavo potrebujemo tujih investicij. Pokazalo se je pa, da bi zunanji svet imel interes na argentinskem petroleju, ki neizkoriščen leži širom države. In petrolej bo eno osrčij tega potovanja. Razumljivo je, da tuji kapitali zahtevajo garancijo stabilnosti, postavljajo pogoje, itd. Tudi s tega vidika je rešitev vojaške krize, pa senatna potrditev pogodbe s Čilom važna. Videz stabilnosti ni le v predsednikov osebni prestiž, gre za to, če se bomo sploh prebili skozi močvirje. Razumimo torej položaj vlade, ki tudi nikakor ni rožnat. Pa, Bog daj srečo.

Tone Mizerit

Preveč so zaupali in premalo delali

(MARTIN GESTER — PRIREDILA P. D. — FRANKFURTER ALLGEMEINE ZEITUNG 21. XII. 1985)

V tem za nas sila zanimivem obširnem pregledu nemški časnikar trdi, da je v zadnjih mesecih Alfonsinov ugled utrpel velik preobrat, tako da je vprašanje, ali bodo radikali v letošnjih volitvah še obdržali večino v parlamentu. Dosedaj je bil Alfonsin trenutno eden najbolj priljubljenih politikov.

Pod vodstvom radikalov je Argentina doživela velik neuspeh predvsem v gospodarstvu. V svojih predvolilnih govorih je Alfonsín vse preveč obljubljal. Tako npr., da se bo kupna moč prebivalstva v najbližji bodočnosti zvišala, da bi vsaj delno obdržal svoje obljube, je pri 400% inflaciji dovoljeval masovne poviške. S tem pa je dosegel, da se je inflacija zvišala na 700%. Poznavalci argentinskih razmer trdijo, da sloni ta gospodarski neuspeh največ na prepričanju predsednikovih svetovalcev, da bi namreč na ta način bilo možno doseči konjunkturo, istočasno pa s strogo kontrolo cen omiliti razvrednotenje denarja.

Kljub temu, da predsednik Alfonsín stalno poudarja, da so tega položaja krivi predvsem in samo generali zaradi svoje slabe finančne politike, je ljudstvo izgubilo zaupanje v gospodarsko vodstvo. Pri tem je žalostno, da se ljudstvu nalaga vedno večje žrtve, tako na pr. z nižjimi povišicami plač in predvsem z vedno višjimi davčnimi obremenitvami. Na ta način je ranjen socialni položaj predvsem malega človeka pa tudi mnogo podjetij enostavno ne zmore več davčnega pritiska. Stalne povišice plač, zvišane obrestne mere za posojilo, istočasno pa kontrola cen produktom — je brez dvoma vzrok, da mnogo podjetij ne vlaga več kapitala v svoja podjetja. Na svojem potovanju po Evropi Alfonsín ni dosegel da bi v deželo prišel inozemski kapital. Staro pravilo je, da gospodarstvo ne uspeva, če je preveč dirigirano, še najmanj pa v Argentini, kjer si njeni prebivalci zaradi svoje tradicionalne individualne in špekulativne lastnosti tega ne dovolijo. Tako so morali radikali spoznati, da je možno nadzorovati le velike proizvajalce, nikakor pa ne trgovce, ki — mimogrede rečeno — trenutno krepko služijo.

Podjetniki tožijo, da vlada nima nobenega gospodarskega programa, delavske organizacije protestirajo, bančni sistem se je zazibal. Negotovost je vedno večja, predvsem ker je ljudstvo prišlo do spoznanja, da radikalom manjka izkušenih strokovnjakov. Nezadovoljstvo se pričenja pri gospodarskem ministru Grinspunu in seže do malega, vsega spoštovanja vrednega radikala, ki je do svojega mesta prišel ne zaradi svoje osebne zmožnosti, temveč zaradi svoje dolgoletne zvestobe stranki. Pod temi razmerami pač ni pričakovati, da bi se pobegli kapital — ki sedaj že presega 20 miljard dolarjev — vrnil v deželo.

Tudi v inozemstvu imajo radikali težave, saj so tudi v tem oziru ujetniki lastnih predvolilnih parol. Takrat so jim mednarodni denarni zavodi pomenili „vmešavanje, lakoto" v državi. Danes ne vedo, kako naj se soočijo z realnostjo. Nekateri od njih so se že sprijaznili z dejstvom, da se morajo dokončno le sporazumeti z IFM, drugi pa še vedno trdovratno odklanjajo kakršnokoli pogajanje z njim.

Ob vseh pogajanjih z mednarodnimi denarnimi zavodi, ki so veliki upniki Argentine, pa se je vedno znova pokazalo argentinsko mnenje, da bodo mednarodne sile znale upoštevati dejstvo, da je v Argentini zavladala demokracija in da bodo prav zaradi tega dejstva nudili deželi širokogrudne in posebne pogoje. Kdor pa vsaj malo pozna sebičnost mednarodnega denarnega sveta, ve, da je takšno upanje povsem nerealno. Končno, zakaj bi morali vprav Argentinci, ki so relativno bogati, manj trpeti, kakor veliko milijonov Brazilcev in Mehikancev, ki so zaradi recesije brezposelni?

Če se bo Alfonsín odločil, da bi za preureditev gospodarskega položaja podvzel potrebne korake bo brez dvoma naletel na popolno nerazumevanje Argentincev. Potrdilo je doživel pred kratkim, ko je malo obdavčil potovanje v inozemstvo. Takrat se je izkazalo, da ljudstvo ne kaže prav nobene pripravljenosti, da bi se čemu odpovedalo. In vprav to ljudstvo se lahko ponaša, da je na prvem mestu, kar se tiče potrošnje in zauživanja mesa na svetu.

Poleg tega, da se mora boriti s težkim gospodarskim položajem, ima predsednik Alfonsín težave tudi v državi sami. Kaže, da ekstremisti pripravljajo večje akcije, kar je dokazalo več primerov v zadnjem času. Več napadov je znanih, mnoge pa zamolčijo, tako policija kakor tudi sami prizadeti. Vlada si ni na jasnem kateri struji naj jih pripiše. Eno je gotovo, da izredno težak gospodarski položaj, združen s stavkami in z naraščajočo brezposelnostjo nudi plodna tla tako za leve kakor tudi desne ekstremiste.

Mnogi opazovalci se vprašujejo, če bi bil predsednik Alfonsín v danem položaju kos nemirom? Trdijo, da so tako policija kakor tudi vojaki brez volje in celo brez moči, da bi vzpostavili red. Po vladnih ukrepih je položaj vojske izredno oslabel in njeno delovanje omejeno zaradi pičle odmere denarnih nakazil. Tako zasluži danes argentinski general le 700 dolarjev, poročnik pa verjetno ne dosti več kakor gospodinjska pomočnica.

Težave ima Alfonsinova vlada tudi pri raziskovanju tkzv. prekrškov ob zatiranju subverzije, ko je vojaška vlada reagirala z vso energijo na napade 20.000 fanatičnih pristašev montonerov in erp-ovcev. V času represije pa so vojaki lahko računali na tihi pristanek tako peronistov kakor tudi drugih politikov, katerim je prišlo kar prav, da so jim vojaki odvzeli „umazano delo". Celo Balbín, ki je bil v tistih časih najbolj vidna osebnost, ni hotel sprejeti matere pogrešanih. On je celo imenoval generala Videla „generala za demokracijo". Pa tudi argentinska Cerkev se je v tistih časih zadržala v ozadju. Res je v mesecu maju 1977 izdala protestni dokument, kaj več pa v glavnem ni storila. Le nekaj duhovnikov se je upalo glasno povedati svoje mnenje.

Pa tudi ljudstvo samo ni pokazalo vznemirjenja. Ne moremo reči, da Argentinci ne bi vedeli, kaj se je dogajalo v državi. Ko se je vršilo svetovno nogometno tekmovanje, je časopis „La Prensa" priobčil listo pogrešanih. A kljub temu je ljudstvo priredilo navdušene ovacije, ko se je prikazal predsednik Videla na tribuni in prisostvoval tekmam. Le Alfonsín se je v tistih časih zavzemal za preganjane. Videti je, da hoče po legalni poti priti do razčiščenja eventualnih zločinov. Pri tem se pa seveda zaveda, da bo takšno postopanje izredno dobro vplivalo na njegov ugled v inozemstvu. Da bi naletel na težave pri vojakih, ni misliti, saj se vojska trenutno nahaja v takšnem položaju, da več let ni moči računati na kakšen vojaški upor.

Pri iskanju vzrokov za sedanji položaj pa je treba najti krivca. In tako pade sedaj vsa odgovornost na prejšnjega gospodarskega ministra Martinez de Hoza, ki naj bi bil le lutka inozemskih velikih podjetij. Za neuspeh na Malvinah pa naj bi bili krivi izključno vojaki. Pri tem pa ljudstvo pozablja, da je Galtieri računal na izredni nacionalni čut Argentincev, ko je šel na Malvine. Vsem je jasno, da danes ne bi vladala v Argentini demokracija, če bi Galtieri na Malvinih uspel, pa tudi o event. zločinih ob represiji upornikov ne bi nihče govoril in še manj pisal.

Alfonsinov odnos do vojakov mnogo zavisi od njegove presoje oz. obsodbe njihovega delovanja v zadnjih letih. Vsem je namreč jasno in znano da so vojaki prevzeli oblast vedno le takrat, kadar so odpovedale civilne oblasti. Čeprav so ob nastopu peronistov leta 1973 civilisti vojake zmerjali in jih celo opljuvali, so po komaj treh letih oni sami že bili prepričani, da so edino vojaki zmožni napraviti red v državi, ki je zaradi peronistov in „Isabelite" zašla v kaos.

Položaj predsednika Alfonsina ni lahek. Verjetno bi v vseh ozirih imel več uspeha, ko se ne bi moral boriti s tako težkim gospodarskim položajem.

Narodne sprave pa ne!

(Nad. s 1. str.)

ravneh in v vseh okoljih smo razdeljeni, **razbiti** na „prave“ in „neprave“, na zaupanja vredne in zaupanja ne-vredne ter — sovražnike. In s „sovražnikom“ se tako tudi ravna: kot s **sovražnikom.** Zapiramo in obsojamo jih na absurdne zaporne kazni zaradi (neobjavljenih!) misli! Ne morem se pomiriti s tem, da se s takimi oklicevanji za sovražnike in s takimi „sojenji“ **onemogočamo kot ljudje,** da se **sramotimo pred svojo vestjo** in pred svetovno javnostjo. (...) Komu je potrebno iniciranje sovraštva med nas in v nas, ki smo vsi tu doma in nam ne more in ne sme biti vseeno, kakšen svet gradimo svojim otrokom!? Narodna sprava, kakor jo pojmujem, nikakor ni sprava z domobranstvom (kakšna neumnost!), temveč je sprava „med nami kot ljudmi“, ki živimo DANES in TU v svoji domovini! Mar naj bom v lastnem domu — tujka?

Seveda, s stališča Naše („objektivne zgodovinske“) Resnice je sovražnik kar nujen! Ta „resnica“ je tista, ki vztraja pri t. i. razrednem **boju,** ker jo le-ta vzpostavlja kot Oblast. **Njena** je maksima: NARODNE SPRAVE PA NE! Namreč narodne sprave „med nami kot ljudmi“. Kajti, kjer je narod „spravljen sam s seboj“, **smo si vsi enaki in enakopravni;** naše resnice/zmote pa se merijo zgolj po tem, koliko nam zapirajo naš prostor svobode in s tem tudi narodovo prihodnost kot tako, ki ni že a priori določena. (...)

Nekega dne se mi je zbudila grozna misel: Mar je tudi ob moji porodni postelji stala vila sojenica, ki je tudi moji hčeri usodila v eno-injsto: da bosta oklicevani za sovražnici domovine, preganjani s psovkami — ali pa da bosta enako preganjali druge ljudi?! Tega ne morem in nočem verjeti! Prav ob branju Kocbekovega intervjuja z Borisom Pahorjem o pomoru vrnjenih domobrancev-ujetnikov se mi je odprlo spoznanje! „Vsak (ideološki) ekskluzivizem je **smrtno** nevaren“ Nevaren ne le za posameznike, temveč za narod kot narod, pa najsi ideologija svoj slepi pragmatizem (ki je le druga plat medalje: svetle Prihodnosti) še tako odeva v nekakšne (nad)nacionalne vrednote in cilje in tabuje te družbe, ki jih je treba kratko malo — religiozno — upoštevati in vanje verjeti. Zato naj kar povem, da se bom zoper takšne tabuje oglašala, dokler bo to sploh mogoče. Ne zgolj zato, da naši otroci nekega dne ne bi bili tako nesramno opeharjeni za zgodovinsko resnico, kakor sem bila jaz, temveč zato, ker je — tako to vidim — edina pot, da obstanemo kot narod (tako gledé na inter-nacionalistični ekskluzivizem znotraj naših lastnih državnih meja) ta, da so nam odprta prosta pota premišljanja in iskanja našega skupnega napora za ohranitev samo-bitnosti.

...

Odklanjam kakršnokoli politično rehabilitacijo domobranstva oziroma kakršnokoli **slogaštvo** med nekdanjimi političnimi sferami, odklanjam pa tudi kakršnokoli **sektaštvo** na podlagi katerega koli ideološkega ekskluzivizma. Vsi ljudje smo smrtni, zmotljivi, zato pa moramo toliko pozorneje in tolerantneje poslušati drug drugega in iskati najboljšo pot naše narodne samo-ohranitve. In za to se bom zavzemala, dokler bo v meni kaj intelektualne moči, in oglašala se bom, dokler bom imela vsaj minimalno možnost javne besede.

To je bil smisel mojega zapisa o narodni spravi in o obelisku.

...

Na raven **tabuja** vzdignjena Revolucija se nam kaže predvsem kot Očetovsko vzdignjeni prst, ki nas vzgaja za delo v poslušnosti brezprizivni Resnici (ideologiji), ne odpira pa nas naši lastni resnici/zgodovini, zato vse bolj postajamo narod brez zgodovinskega spomina.

Narod brez zgodovinskega spomina pa tudi pozabiti zares ne more ničesar. Narod brez zgodovinskega spomina se počasi spreminja v primeren material za kakršnokoli manipuliranje, od katerih je gotovo najhujše samo-manipuliranje.

(Tudi ti pregrešni stavki so zapisani v spisu **Krivda in greh** — če mi je dovoljeno, da jih citiram).

In da ne bomo **narod brez zgodovinskega spomina,** kar je hkrati tudi **narod brez prihodnosti,** moramo začeti premišljati o revoluciji ne le kot o veliki **zmagi** — to je nedvomno na srečo nas vseh bila! — temveč tudi o **tragediji** revolucije.

Spomenka Hribar

Odgovori z vrha

Neki **Savo Vilhar-Sine** v Nedeljskem dnevniku 27. januarja najprej izredno prostaško napada domobrance, katerim očita vse to, kar so komunisti sami počenjali z nasprotniki, nato pa hladnokrvno prizna pokol:

ODGOVOR SPOMENKI HRIBAR IN TISTIM ZA NJO

Veliko smo odpustili tem belogardistom in cerkvi, več kot oni nam... Nje tudi ne zanima naša bolečina „Goli otok“. Tragedija ter ironija, ki si je ne bi izmislil niti sam Shakespeare. Ne! Kaže, kot da so ji prirastli k srcu vsi belogardisti. Od kod ji sicer tako strastni impulzi, ki so jim povrženi tudi določeni krogi cerkvene hierarhije...? Tudi do obiska Karla Wojtyle nismo indiferentni. Mi ga nismo povabili, naše rane še niso zaceljene. Vsak naj bo tam, kamor spada.

...

Kdo pa je pravzaprav Spomenka Hribar, da sedaj brodi po naši krvi, nas žali ter kliče na odgovornost? Kdo jo je določil, pooblastil ali izvolil za razsodnika naši generaciji? Morda nastopa s kompleksom privilegiranega položaja „vis-a-vis“ svoje rdeče knjižice oz. članstva v ZK?

...

Zanima nas, kako more Delo dovoliti samozvanki S. H. publiciranje njenih tolmačenj slovenski javnosti kot verodostojna in zveličavna?

...

Kljub temu, da so se začeli ob koncu vojne odnosi med nami krhati, so zavezniki belogardiste hladnokrvno izročili naši redni vojski, ko so jih pred tem razorožili. In mi naj bi zdaj tej tolpi potencialnih morilcev in krvi žejnih klavcev priznali status vojnih ujetnikov!? (...) Kako so opravili Francozi ter Italijani s svojimi izdajalci, je verjetno S. H. znano. Z njenimi besedami ji bomo povedali, da jih nismo morili, klali ter jih obešali za pete. Tudi jih nismo prepustili ljudskemu besu. Bili so ustreljeni. To je bil naš obračun z vojno preteklostjo. (...)

Pri iskanju motivov za narodno spravo razburja duhove ter ustvarja nova žarišča. (...) Zakaj bi pravzaprav mladino obremenjevali s konflikti prejšnjih generacij?

Savo Vilhar-Sine

GLASOVI PARTIJCEV

Da bo slika popolna, omenimo še glas borcev X. SNOUB (verjetno to pomeni Slovenske narodnoosvobodilne udarne brigade) Ljubljanske: Delo, 19. januarja:

Odbor je z ogorčenjem postavil vprašanje, s kakšno pravico in v imenu koga danes nekateri posamezniki in tisti, ki stoje za njimi, načenjajo kampanjo, s katero želijo zmanjšati zgodovinsko odgovornost domobrancev za številna grozodejstva in zločin narodne izdaje, borce NOB pa prikazati kot nasilneže. Kakšen namen ima ta kampanja, ki odpira že zdavnaj znane in razčiščene dogodke in postavlja pod vprašaj upravičenost kaznovanja domobrancev po vseh družbenih pravilih in moralnih normah, ki so poznane pri vseh narodih in bile prakticirane v vseh časih. (...)

Odbor je najostreje obsodil tako pisanje in poziva ter zahteva, da odgovorne družbenopolitične organizacije — tudi one in ne samo posamezniki — nastopijo proti takim izpadom in da preprečijo nadaljnje zastrupljanje družbene klime in širjenje demoralizacije v našem narodu, zlasti med mladino (...)

Na konferenci Socialistične zveze delovnega ljudstva, bivši OF, januarja 1985, je padlo nekaj jasnih izjav odločujočih partijcev:

JOŽE MIHALIČ:

„Nezaslišana predrznost v zahtevah po narodni spravi...“

PAVLE BOJC:

Nam dobro poznani bivši poslanik SFRJ v Buenos Airesu.

„Rimskokatoliška cerkev v zadnjem času postavlja nekatere nesprejemljive zahteve, recimo po narodni spravi, rehabilitaciji škofa Rožmana itd. Zaradi ločitve cerkve od države ne more biti govora o tem, da bi verske skupnosti izvajale svoje programe v šolah, kot tudi ne o prenašanju verskih obredov po radiu in televiziji... Skratka, cerkvi ne bomo dovolili vmešavanja v zadeve, ki jih rešuje samoupravna socialistična skupnost.“

FRANC ŠETINC
predsednik SZDL in bivši predsednik CK slovenske partije:

„Če je politično vodstvo ob ponovni proučitvi dachauskih procesov reklo, da so bile storjene posamezne napake, ki jih moramo samo obžalovati, to ne pomeni, da bo dovolilo prikazovati našo revolucijo tako, kot da je bila splet samih zmot in da jo je treba po kosih ali kar v celoti postaviti na zatožno klop in razvrednotiti. Če je naše ljudstvo znalo reči odločen ne ostankom klerofašizma v emigraciji, ki so po vojni večkrat obujali apetite po vrnitvi stare ureditve in po narodni spravi in podobnem, bo sposobno tudi v bodoče preprečiti take in podobne nakane.“

Žive sprašujem, ne mrtvih

Poročali smo že v našem listu, kako se je razvijala debata med bivšim predsednikom jugoslovanske vlade, starim oznovcem M. Ribičičem in oporečnikom Krivicem, sinom državnega tožilca v zloglasnih dachauskih procesih. Iz osebnih očitanj je debata prešla v širši okvir in se razlila v splošne probleme, ki zadevajo slovensko partijo. Matevž Krivic, ki je iz protesta izstopil iz partije, še vedno veruje v mit NOB, a je zelo kritičen tudi do najvišjih v partijskem sistemu in zahteve jasnih odgovorov. Kot kaže Ribičičev odgovor, jih ni dobil in jih dobiti ne more, saj zločini partije niso bili toliko delo posameznikov kot celotnega sistema s Titom na vrhu. A o tem se doma zaenkrat še ne sme govoriti.

Prinašamo okrajšan članek iz Naših razgledov, 25. januarja letos:

Matevž Krivic odgovarja Ribičiču

Zdaj pa k temu, čemur ste posvetili skoraj dve tretjini svojega prispevka in kar ste zapisali kot odgovor na moje omenjanje mučenj na Golem otoku, dachauskih procesov in povojnega poboja ujetih domobrancev in kot odgovor na moje direktno vprašanje o vaši vlogi v dachauskih procesih.

Najprej pravite, da glede vseh teh stvari „obstoje raziskave in dokumenti — partijski in državni“. Pa menda ne mislite, da so javnosti dostopni? Še zgodovinarjem ne! Bom citiral kar dr. Dušana Bibra, ki je v Delu 18. 10. 1984 zapisal: „Res pa je, da zgodovinar v naših arhivih zaman išče to in ne samo povojno gradivo!... Dokazno gradivo in jugoslovanske note z zahtevami po izročitvi obtoženih vojnih zločincev zgodovinar brez težav najde v Public Record Officeu v Londonu, ne pa tudi v diplomatskem arhivu zveznega sekretariata za zunanje zadeve v Beogradu.“

Nato trdite, da je o vseh treh madežih na naši zgodovini in vesti, kot to imenujem jaz, naše vodstvo že povedalo jasno in pošteno besedo.

...

„Ob Golem otoku govorijo (naši voditelji) o njegovi nujnosti kot sredstvu samoobrambe proti surovemu Stalinovemu pritisku, česar (skoraj) nihče ne zanika — molče pa o metodah fizičnega in psihičnega mučenja, ki so se tam sistematično uporabljale; ob dachauskih procesih govorijo o napakah in slabostih posameznikov (in teh „napak“ po vsebini niti jasno ne označijo oziroma ne prikažejo) — molčijo pa o tem, da to niso bili kakšni nepomembni posamezniki na dnu državnega aparata; o povojnem poboju krivih in nedolžnih domobrancev na Rogu brez vsake sodbe in brez vsakega ugotavljanja individualne odgovornosti pa sploh ne govore, pač pa preprečijo govor tistim, ki bi o tem radi povedali odkrito besedo (preprečitev izida besedila Spomenke Hribar v Kocbekovem zborniku in s tem zbornika sploh). In če skozi stisnjene zobe vendarle spravijo kakšno skromno besedo priznanja „hudih napak, ki jih ni mogoče opravičiti“ (ne da bi povedali, katerih in kako hudih), jo takoj razvrednotijo s formulacijami, kot je npr. tista iz „dachauske“ izjave CK o tem, kako je „neizprosni revolucionarni čas zahteval sebi ustrezno ravnanje“, pa o tem, kako naš „humanizem nikoli ni izključeval odločnih udarcev po izdajalcih našega naroda in okupatorjevih sodelavcih“, pa o „poizkusih razvrednotenja neogibnih ukrepov organov državne in javne varnosti ter pravosodnih organov“. (...)

So citati iz „dachauske“ izjave CK „jasne in poštene besede“ o tej hudi trageditji? Zame že ne. (...) Toda Vi, tovariš Ribičič, ste še na Gorjupovih dnevih 1984 rekli nekaj zelo podobnega: „Takrat je bila pač izredna revolucionarna situacija. In v izredni revolucionarni situaciji so taka in taka izredna sredstva tudi nujno potrebna.“ Jasna beseda? **Kakšna** izredna sredstva? Mučenje, izsiljevanje lažnih priznanj, streljanje nedolžnih „gestapovcev“? (...)

Da bi bila taka „jasna in poštena beseda“ o roškem poboju ujetih domobrancev izjava izvršnega odbora predsedstva RK SZDL leta 1975? Ste do danes (takrat ste bili predsednik RK SZDL) pozabili, da ne v tisti izjavi ne v „priloženem“ izvlečku iz nekega Vašega tedanjega govora ni **sploh nobene besede o tistem poboju,** ne jasne ne nejasne, ne poštene ne nepoštene?

Da o Golem otoku „doslej nismo zavzeli javnega stališča na jugoslovanski ravni“, ste pa celo sami zapisali. Torej?

Tisto „jasno in pošteno besedo“ torej nekateri še vedno čakamo. Nekateri so se že naveličali čakati in se po odgovore ozirajo drugam.

...

V revoluciji in NOB se namreč borci niso borili proti okupatorskim in predvojnim ječam in mučenjem v njih zato, da bi se po zmagi v njihovem imenu nadaljevalo s podobnimi metodami. (...) Naša revolucija in NOB nista imeli za etično vodilo jezuitsko-stalinističnega načela, da namen posvečuje sredstva — sedaj pa nekateri, namesto da bi jasno in pošteno priznali, da so (kot izvajalci ali kot vodstvo, ki je bilo za to odgovorno) uporabljali včasih tudi neetična sredstva, če se zelo blago izrazim skušajo to svoje ravnanje podtakniti revoluciji in NOB kot celoti. Čigave trditve torej v teh razpravah v resnici blatijo revolucijo in NOB? In (skrajni) čas bi že bil, da bi razumeli: dejstva so trdovratna in kruta; če jih ne bomo sebi in mlajšim generacijam razkrili mi, z našo interpretacijo, bo to prej ali slej storil kdo drug, s svojo interpretacijo. (...) Strahot Golega otoka ni spravila v javnost politika, ampak literatura, in to proti volji prve ali vsaj ob njeni veliki nejevolji, polovično razkritje roškega poboja širši javnosti je 1975. leta izsilil Kocbek, polovičarsko priznanje sramote dachauskih procesov pritisk žrtev in njihovih svojcev. Sapienti sat!

Le glede pobitih domobranskih ujetnikov, o katerih se zadnje čase toliko razpravlja, še nekaj. Za obeliske vsem umrlim v vojni kot „umrlim za domovino“ seveda nisem, ker izdajalci pač niso umrli za domovino. Tudi za „narodno spravo“ ne, ker se „spravim“ lahko le z nekom, s katerim nočem več biti v sporu — in to tako, da pozabim tisto, zaradi česar sva se sprla, ali da celo odstopim od svojih stališč, zaradi katerih sva v spor prišla. Nasproti domobranstvu in belogardizmu tega nočem (in Spomenka Hribar tudi ne!) in bom z njima ostal v „sporu“ še naprej — za neetični in protipravni poboj ujetnikov pa odgovorni nosijo odgovornost pred revolucijo in NOB in ne pred domobranci in belogardisti.

...

In zdaj še konkretno glede vsakega od treh „madežev“. (...)

I. Roški poboj ujetnikov

1. Zgražate se, kako da sem mogel zapisati, da so bili pobiti „brez vsakega ugotavljanja individualne odgovornosti“ — ne da bi trditev vsaj poskušali ovreči, preden se nad njo zgražate. A ni le moja. (...) Vi pa, tovariš Ribičič, nadvse hladno govorite o „fizičnem uničenju zajetih vojnih zločincev“, pri katerem da ne gre „za nikakršno maščevalno revanšistično akcijo, pač pa za objektivno izsiljen vojaški ukrep znotraj faze osvobajanja Jugoslavije in v sklopu zaključnih operacij“. V šoli smo se učili, da so bile zaključne operacije osvobajanja Jugoslavije končane na severni slovenski meji in ne na Kočevskem Rogu, 15. maja in ne junija 1984. Sicer pa — brez komentarja. Dejstva govore sama.

2. Izredne vojaške razmere junija 1945? Vsekakor, a vojnih ujetnikov celo med pravo, besnečo vojno ni dovoljeno pobijati, kaj šele po vojni.

3. Pravite: „Tako kot smo mi kaznovali tiste vojne zločince, ki niso hoteli položiti orožja, so ravnale takrat vse zavezniške vojske s fašistično, esesovsko in drugo najemniško soldatesko. To je tudi temelj pravne podlage zavezniške izročitve vojnih domobranskih zločincev naši armadi.“ Med vojno so morda res pobili esesovce, npr. pri osvobajanju uničevalnih taborišč, po vojni pa so vojne zločince res kaznovali in ne kar pobili vsevprek. In drugo: brez sodbe pobiti na Rogu so položili orožje Angležem, razen tega pa ima status vojnega ujetnika ne le tisti, ki se je predal, ampak tudi tisti, ki je bil zajet z orožjem v roki. O „pravni podlagi zavezniške izročitve“ domobrancev pa pravi dr. Dušan Biber (Delo, 18. 10. 1984) takole: „...general Morgan je na Krekove proteste 30. julija 1945 hladno odgovoril, da so jugoslovanski državljani, ki so bili konec maja iz Avstrije repatriirani v Jugoslavijo, nosili orožje za Nemce v bojih proti zavezniškim jugoslovanskim četam maršala Tita. Zato se je z njimi ravnalo kot s sovražnim vojaškim osebjem, ki se je vdalo.‘ General Morgan je potrdil, da se je to zgodilo po navodilu njegovega štaba.“ Torej?

II. Goli otok

Da ste bili v Sloveniji „že tedaj močno kritični do Golega otoka“? Lepo, a zakaj tega vse doslej niste javno in jasno povedali? (...)

III. Dachauski procesi

1. Da so „znani pravniki do kraja raziskali, kako je do njih prišlo“? Do kraja? Le kateri in kje smo to lahko doslej prebrali?

2. Da prizadetim pripadajo odškodnine? To je skoraj edina Vaša trditev o dachauskih procesih, s katero se v celoti strinjam. (...)

3. Da so bili tudi „organi odkrivanja prepričani o verodostojnosti dokazov“, enako kot javni tožilec? Zanimivo, kdo je pa potem te lažne dokaze sfabriciral?

...

Kdo nosi politično odgovornost: „Vsi forumi, vsi funkcionarji, zlasti vodilni. Seveda vsi ljudje v CK ali politbiroju niso vedeli vsega. Verjetno so vedeli samo nekateri. Kljub temu ni mogoče reči, da CK nima politične odgovornosti. Zato ne, ker se nekateri, ki so še živi, zavzemajo za to, da naj bi se objava dognanih stvari odložila.“

...

Pismo Mitje Ribičiča

Spoštovani tovariš urednik,
zahvaljujem se vam, da ste mi omogočili prebrati odgovor Matevža Krivica, še preden ste ga tiskali.

...

Sporočiti Vam moram, da ne mislim nadaljevati dialoga z njim.

...

Čudne misli

Poročali smo že o čudnih izjavah naslovnega škofa in univerzitetnega profesorja teologije dr. Vekoslava Grmiča, ki so se nanašale predvsem na spolno moralo, splav in podobno, kjer je šel tako daleč, da je bila primorana na njegove ideje uradno odgovoriti slovenska škofovska konferenca in jih zavreči. Nato se je oglasila tudi skupina teologov in je v Družini točko za točko ovrgla posamezne trditve škofa Grmiča. Nekatere ten, kot na primer zagovor splava, so popolnoma nasprotne učenju katoliške Cerkve, druge pa so za navadnega človeka nejasne in skoraj pohujšljive; na vsak način pa niso primerne za škofa take izjave v dnevnem časopisju.

Dr. Grmič je objavil v Družini svoj zagovor, ki pa je precej reven, neznanstven in ne odgovarja na jasne izjave slovenske hierarhije in teoloških znanstvenikov, tako da ga je kar uredništvo Družine direktno zavrnilo. Seveda pa je vsa ta debata škodila Cerkvi v Sloveniji, ker je nekaj ljudi potegnilo z Grmičem. Saj je to lahko razumljivo: popustljivost, nejasnost in nenačelnost škofa Grmiča je lažje sprejemljiva kot težka pot resnice in Kristusovega nauka.

Po drugi strani pa so se začenjali pojavljati glasovi, ki zahtevajo odstranitev dr. Grmiča s teološke fakultete, ker njegovo učenje ni več v skladu z učenjem Cerkve.

Pri republiški konferenci Socialistične zveze delovnega ljudstva (to je nadaljevalki OF), katere član je škof Grmič se ta sploh ni dotaknil verskega problema, ki bi — vsaj tako menimo — spadal v njegov resor —, ampak se je na široko razgovoril o samoupravljanju in se pri tem odločno postavil po robu večstrankarskemu sistemu.

Pa še drugi iz Grmičevega kroga so se v zadnjem času "opogumili" in podali v dnevnem časopisju čudne izjave. Tako je bivši emigrant in nam dobro znani Rafko Vodeb svoj intervju, poln političnih izjav, končal z izjavo, da je absurd, če se papež imenuje Kristusov namestnik, češ da Bog ne more imeti namestnika!

Temu ni kaj dosti pripomniti. Naj omenim le, da mu med pismi bralcev v Delu odgovarja p. Radogost Grafenauer DJ, da „postavlja Vodeb pod vprašaj celo temeljno prepričanje največjih religij, da je Bog sploh kdaj govoril po prerokih, kot po svojih namestnikih. Bralec vprašuje Rafka Vodeba kot urednika koncilske revije Znamenje, če je pozabil, da so pred dvajsetimi leti vsi škofje z največjimi teologi 20. stoletja ob strani zedinili v koncilski konstituciji o Cerkvi v prepričanju, da je papež Kristusov namestnik".

Kam pelje ta pot? — Iz osebne zagrenjenosti preko politične naivnosti in udinjanja partiji do teoloških dvoumij in celo zmot! Edina sreča, da vpliv Grmiča in njegovih čedalje bolj upada. Vendar pa še vedno služijo pri škandalih in propagandi za režim.

Seveda pa režimu taki duhovniki in višji cerkveni dostojanstveniki pridejo prav, ker „dokazujejo", da je „prava" Cerkev v dobrih odnošajih z režimom.

Stanje hrvatske Cerkve

(FAZ 7. jan. 1985 - Priredila P. D.)

Izgleda, da se hrvaške oblasti izogibaju trenju s katoliško Cerkvijo. Vzrok temu je treba iskati predvsem v težkem gospodarskem položaju, v katerem se nahaja Jugoslavija, a tudi vedno bolj centralistično stremljenje srbske partije vzbuja odpor tako med Slovenci kakor tudi Hrvati. Izgleda, da se hrvaškim oblastem trenutno ni zdelo primerno, da bi se odnosi poostrili, predvsem tudi zaradi spoznanja, da ima Cerkev v tej deželi močan vpliv.

V Mariji Bistrici se je pred kratkim vršil narodni evharistični kongres, ki se ga je udeležilo čez 400.000 vernikov. Navzoč je bil tudi predsednik vladne komisije za verska vprašanja, ki je mirno poslušal govore kardinalov Kuharića in Dunajčana Königa, ko sta se z lepimi besedami spominjala obsojenega in v zaporu umrlega kard. Stepinca.

Toda kmalu se je oglasil nekdanji državni tožilec sedaj že upokojeni partijec Blažević, ki je pred leti vodil tožbo proti kardinalu Stepincu. Pridružil se mu je tudi visoki strankarski vodja Dragosavac in oba sta trdila, da bi morale oblasti izgnati dunajskega nadškofa kardinala Königa, ko je govoril o vrednotah kardinala Stepinca. Ta napad na hrvaško Cerkev pa je veljal tudi nekaterim hrvaškim političnim vodjem, katerim očitajo centralistično usmerjeni partijci, da so pod vplivom hrvaškega nacionalizma.

Kakšen bo položaj hrvaške Cerkve v bodočnosti, ni jasno. Kaže, da bo dosedanji predsednik komisije za verska vprašanja Lalić premeščen, na njegovo mesto pa bo menda prišel diplomat Svete, bivši jug. poslanik pri Sveti stolici.

Medtem pa so oblasti pozvale na zagovor glavnega urednika ‚Glasa Koncila", duhovnika Kustića. Pravijo, da je prekršil predpise o „širjenju dvomljivih novic". To ne bo prvič, ko se bo Kustić moral zagovarjati. Komunističnim oblastem je „Glas Koncila" trn v peti, saj ima čez 100.000 naročnikov. Dosedaj je izhajal štirinajstdnevno, sedaj pa ga bodo verniki dobivali vsak teden — kakor izhaja tudi ljubljanska „Družina". Časopis ‚Glas Koncila" zajame Hrvaško, pa tudi Bosno-Hercegovino in je na ta način postal glasilo hrvaških katoličanov. Je dobro urejevan in z zanimivimi članki vzbuja splošen ugled v inozemstvu.

SIMBOLIČNA ZMAGA

V začetku februarja je sodišče v Beogradu obsodilo oporečnike Miodraga Milića, Milana Nikolića in Dragomira Olujića iz kroga režimskega oporečnika Milovana Djilasa, na zaporno kazen enega do dveh let zaradi širjenja sovražne propagande. Sodna obravnava je trajala tri mesece, o njenem poteku so obširno poročali tako v Jugoslaviji kot po vsem zahodnem svetu. Opazovalci soglašajo, da je sorazmerna mila kazen dejanska oziroma simbolična zmaga za obtožence, ki so bili najprej od režima obtoženi združevanja zaradi sovražne dejavnosti, hkrati pa za udarec trdorokcem v partijskem vodstvu.

Predsedujoči sodnik Zoran Stojković je izrekel milejšo kazen, kot je bilo splošno pričakovano, saj zakon predvideva možno kazen 10 let v zaporu. Obsojeni oporečniki so dejali, da gre vsa zadeva le za politično preganjanje in da bodo začeli z gladovno stavko, ako bodo poslani v zapor. Eden obsojenčevih advokatov je dejal, da se bo obrnil na apelacijsko sodišče in pričakuje, da bo končno tudi zmagal. Trije obtoženci so še na prostosti.

Javni tožilec je med sojenjem doživel več porazov, saj so nekatere priče, ki naj bi pričale zoper oporečnike, njih dejansko podprle s svojimi izjavami.

V zadnjem letu je bilo v SFRJ več primerov preganjanja oprečnikov s strani oblasti, v vsakem primeru pa so se takšnemu preganjanju postavili po robu mnogi intelektualci in drugi. V partijskem vodstvu je radi tega vedno več takih, ki zahtevajo red in enotnost v družbi in pričakovati je, da bo morala končno odločno zmagati ena ali druga struja.

DUH SLOVENSKI IZ RODA V ROD

V Avstralskih Mislih novembra lani je objavil bivši poslanec dr. Jure Koce lepe vtise, ki jih je odnesel iz Argentine, kjer se je udeležil proslave slovenske zastave. — Članek se okrajšan glasi:

„Duh slovenski iz roda v rod! —

„Kako upravičeno! Kako resnično in kako živo se to geslo dejansko izvaja v slovenski skupnosti v Argentini. Res toplo ti mora biti pri srcu, ko slišiš mlade fante in dekleta, kako lepo govorijo med seboj slovensko. In to je druga in že tudi tretja generacija, katere starši so bili rojeni v Argentini. Kar neverjetno je, kako so ti mladi ljudje narodno zavedni in kako so ponosni, da so slovenskega rodu! In kako jim je pri srcu slovenski jezik! Na društvenih prireditvah, sestankih in zborovanjih slišiš to mladino govoriti slovensko, tako da se ti ni treba posluževati drugega jezika, če hočeš koga kaj vprašati. Tudi odgovor boš dobil v lepi slovenščini.

Prvič sem bil v Argentini pred enajstimi leti in sedaj drugič. Tako sem imel priliko govoriti s številnimi rojaki in rojakinjami. Bl sem gost v njihovih domovih, govoril sem z njihovimi otroki ter z otroci njih otrok. Zato lahko rečem: Slovenska skupnost v Argentini je trdnjava slovenskega jezika in čuvar slovenske narodne zavesti iz roda v rod. Slovenski skupnosti v Argentini vsa čast!"

Temu je dodal urednik še svoj komentar:

„Rad sem objavil to poročilo. Ne samo vsa čast slovenski skupnosti v Argentini, ampak le naj bi bili tudi nam vsem v zgled, saj se mi zdi da takega zgleda potrebujemo.

Osebno sem prepričan, da so ideološki motivi med izseljenci za ohranitev narodnosti v zdomstvu in nje nadaljevanja iz roda v rod mnogo močnejši in stanovitnejši kot pa zgolj ekonomski. V tem je po mojem mnenju prednost rojakov v Argentini, ker so kljub preteku skoraj štirih desetletij od svojega begunstva vztrajali pri svojih načelih, zaradi katerih so morali v tujino. Načelna mladina zna ceniti žrtev staršev in je ponosna na lastno pripadnost takemu rodu."

Ta članek je ponatisnila tudi Ameriška domovina v ZDA, kjer tamkajšnji poročevalec tudi med drugim dodaja svoj pogled na nas:

„Poglejmo čisto na kratko med rojaki v Argentini. Imajo dušnopastirsko vodstvo, ki vodi delegat msgr. A. Orehar. Priznavajo politično vodstvo v NO za Slovenijo, kjer so združene vse tri slov. demokratske stranke. Imajo šolsko-prosvetno in kulturno vzgojno vodstvo v Zedinjeni Sloveniji. Te tri veje vodstva so med seboj v složnem sodelovanju in že skozi 40 let zasledujejo isto linijo. Pri tem vodstvu ni neprestanega spreminjanja. Od dni begunstva do danes so vztrajali pri svojih načelih, katere so branili med revolucijo in zaradi katerih so morali v tujino. V zvestobi tem načelom vzgajajo mladino v osnovnih in srednješolskih tečajih. Ta načela so prisotna v vsem njihovem tisku, na proslavah prazničnih dni in raznih obletnic. Tam doli mladi slovenski rod ve kakšno ceno je plačeval naš narod med revolucijo da bi si ohranil krščansko svobodo."

PROTISTALINISTIČNI STALINIZEM

Na že tradicionalnem Tednu marksističnih razprav v Jugoslaviji so jugoslovanski zgodovinarji povedali marsikaj, še več pa med vrsticami.

Pazljiv bralec je lahko mimogrede ugotovil, kakšno je mnenje, ki se širi mimo uradne linije; in sicer iz napadov nanje od ortodoksnih režimcev. Naj omenim samo enega, dobesedno vzetega iz ljubljanskega Dela, 5. februarja letos:

„Priljubljene téme, ki jih (nekateri) postavljajo pod vprašaj, so nastanek Jugoslavije leta 1918, vzroki zloma leta 1941, vloga KPJ v pripravah za vstajo, dogodki iz leta 1948 in vloga posameznih osebnosti, med njimi tudi tovariša Tita. Slišati je trditve, da je KPJ bila in je še vedno stalinistična, ker je sprejela načela boljševiške organizacije. Dokaz za to naj bi bila predvsem njena nesposobnost zgraditi demokratični sistem. Zatrjujejo, da se ni nič spremenilo ne leta 1948 ne z uvedbo samoupravljanja, ker je eno vrsto stalinizma nadomestila druga — tako imenovani **protistalinistični stalinizem.**"

Resnično zanimivo, da nekateri doma prihajajo sedaj do prav takega spoznanja, kot smo ga vsi demokrati imeli že od vsega početka revolucije. In tudi do mnenja, da je ves spor med Titom in Stalinom le bolj domač prepir, samoupravljanje pa lepa beseda, praksa pa je ostala kot prej — stalinistična diktatura „novega razreda".

Lučka Poznič

ZGODOVINSKO OKOLJE IN OZADJE „KRSTA PRI SAVICI"

„Bojuje se najmlajši med junaki
za vero staršev, lepo bog'njo živo,
za Črte, za bogóve nad oblaki."

Vzhodno od Germanov so se na evropsko ozemlje po V. stoletju naselili Slovani. Na severu so prodrli globoko v Nemčijo na jugu vse do Peloponeza. Drugi slovanski rodovi so torej bili podložniki bizantinskega cesarja, nekateri pa so imeli svoje samostojne kneževine.

O slovenskem verstvu v tem času imamo samo eno poročilo, ki pravi, da Slovenci verujejo, da je en bog, stvaritelj bliska (Perun), edini gospodar vesoljstva. Poleg tega verujejo v več božanstev in vile. Vsem tem žrtvujejo živali, pri tem pa vedežujejo. Ostali bogovi: Dužbog, bog sonca; Veles, bog živine; Vesna, boginja pomladi; Morana, boginja smrti in zime.

„Neznan mož pride po stezi zeleni,
talar in štola, znamenje poklica
povesta mu, da služi Nazareni."

Ob naselitvi so bili Slovani pogani. Krščanstvo je prodrlo na Koroško že za časa Rimljanov in sta bili že v IV. stoletju ustanovljeni celo dve škofiji: ena na Gosposvetskem polju in druga blizu Spitala. V začetku VII. stoletja sta poskusila sv. Kolumban in sv. Amand z misijonsko akcijo toda zaradi tedanjega sovražnega razmerja med slovenskimi Karantanci in njihovimi zapadnimi germanskimi sosedi, je njun poskus propadel.

Popolnoma se je pa spremenil položaj v sredi VIII. stol., ko so prišli karantanski Slovenci v odvisnost od Bavarcev in Frankov. Nekako ob času, ko je v Nemčiji deloval sveti Bonifacij, so med Slovenci oznanjali Kristusovo blagovest irski menihi. Največ zaslug za to misijonsko delo ima škof sv. Rupert iz Salzburga. Ko je vodstvo salzburške škofije leta 745 prevzel irski opat sveti Virgil, se je tudi karantanski knez Borut odločil za krščansko vero, da je dobil bavarsko pomoč zoper Obre. Ko je moral dati za talca Bavarcem tudi svojega sina Gorazda in nečaka Hotimira, je baje sam izrazil željo, da bi ju Bavarci poučili tudi o krščanski veri, a salzburška nadškofija je takoj v Rimu izposlovala, da je bila tudi vsa Karantanija priključena salzburškemu cerkvenemu področju. Oba karantanska kneževiča sta bila vzgojena v krščanski veri in krščena. Ko je po Borutovi smrti okoli l. 750 zasedel prestol njegov sin Gorazd, je pripeljal s seboj tudi salzburškega meniha, ki je takoj začel oznanjati Karantancem krščansko vero. Vneto se je pa zavzel za širjenje krščanstva Gorazdov naslednik Hotimir. Obrnil se je na salzburškega nadškofa Virgilija, naj mu pošlje novih misijonarjev. Virgilij mu jih je okoli l. 759 res poslal na čelu s pomožnim škofom Modestom. Ti so začeli takoj snovati misijonske postaje ob starih rimskih cestah in posvečevati prve cerkve. Vsa ta Modestova akcija je bila očividno še nekoliko preuranjena in je bolj ustrezala nemškim političnim — ter salzburškim cerkvenim ciljem kot pa željam Karantancev.

potihnil ti vihár ni v prsih boja,
le hujši se je zbudil črv nekdánji.,."

Čim je namreč Modest umrl in so se ob istem času tudi Bavarci vnovič uprli Frankom, je izrabila to priliko tudi karantanska poganska stranka ter se dvakrat uprla proti Frankom in proti domači krščanski stranki. Hotimiru se je sicer posrečilo oba upora zatreti, a ko je umrl, so priredili poganski Karantanci še tretji, največji upor in to pot tudi zmagali. Pregnali so iz dežele vse krščanske duhovnike.

„Na tleh leže slovenstva stebri stari,
v domačih šegah utrjene postave;
v deželi parski Tesel gospodari,
jéčé pod težkim jarmom síni Slave,
le tujcem sreče svit se v Kranji žari,
ošabno nos'jo ti pokonci glave."

Ko so se Franki in Bavarci zopet izmirili je postalo očitno, da se tudi nemška oblast poganskih Karantancev ne bo dalo vzdržati. In res je bavarski vojvoda Tasil (l. 772) navalil na poganske Karantance in jih politično zopet uklonil frankovski nadoblasti, cerkveno pa Salzburgu, a na knežji prestol je bil postavljen Valtun. Karantanija je postala dokončno krščanska dežela. Slovenci so bili sprejeti v skupnost evropskih narodov.

L. 767 je zavladal Frankom njih najznamenitejši vladar Karel Veliki, ki je prinesel prav bistvene spremembe. Obrsko-furlanska vojna, je bila največjega pomena tudi za Slovence, kajti ona jih je za vedno rešila nad dvestoletnega obrskega jarma in končno vse združila v veliki frankovski državi Karla Velikega, ki je bil l. 800 kronan za cesarja. Vladal je skoraj pol stoletja in ustvaril ogromen in dobro urejen imperij. Nasledil ga je njegov sin Ludovik Pobožni. Ta je bil slabič in orodje v rokah samovoljnih in sebičnih velikašev.

Furlanski krajini je v tej dobi načeloval krut prefekt Kadolaj. Hrvatski knez Ljudovit Posavski se je zaman pritožil cesarju in zaradi tega se je l. 819 Ljudovit uprl. Pridobil je za upor tudi Slovence in velik del Srbov. O dogodkih l. 822 nimamo dovolj zanesljivih poročil, toda vse kaže, da je Ljudovitov upor zbudil bolj ljubosumnost nekaterih drugih hrvaških knezov kot pa frankovsko orožje. Ta ponesrečeni južnoslovanski upor pa je imel usodne posledice. Franki so Slovencem ukinili samoupravo. Pričelo se je razdeljevanje slovenskega ozemlja. V začetku IX. stoletja se je začel prvi val nemškega naseljevanja in s tem tudi ponemčevanje slovenskega ozemlja. Razkroj ogromnega frankovskega imperija Karla Velikega se tudi po njegovi razdelitvi l. 843 ni ustavil.

Iz življenja Slovencev v stari Karantaniji: Organizirani so bili izprva v velike družinske zadruge z imovinsko in delovno skupnostjo; več rodov je tvorilo bratstvo, več bratstev pleme. Manjšim skupnostim so načelovali starešine večjim pa župani. Toda ti niso odločali samovoljno sami, temveč demokratično na zborih vseh članov, imenovanih „veče". Karantanija je nastala tako, da se je več žup združilo pod vodstvom enega kneza, vojvode. Sedež kneza je bil na Gosposvetskem polju. Ustoličenje karantanskih vojvod ima izključno staroslovanski izvor in pomenja tudi najstarejšo pravo, ki premore Evropa.

„učil ljudi je mož bogaboječi,
duhovni mož ki zdaj ga vidiš z nami;
kako nas ustvaril vse je Bog največji;
kako greh prišel na svet je po Adámi;
kak se je božji sin zato učlovečil,
da bi otél narod in osrečil."

Moravski knez Ratislav je leta 862 prosil bizantinskega cesarja, naj pošlje misijonarje. Takrat sta bila za to poslanstvo najbolj primerna brata Konstantin in Metod, Grka iz Soluna. Bila sta globoko verna in zelo izobražena moža. Ljudstvo sta poučevala v njegovem domačem jeziku. V slovanski jezik sta prevedla evangelij in bogoslužne knjige. Iznašla sta novo pisavo, imenovano glagolico, ter tako postavila temelje slovanskih pismenosti in kulturi. Metod je bil apostol slovanskih narodov. Svojo dediščino je zapustil učencem, med katerimi je najbolj znan Kliment.

Prešernov „Krst pri Savici" nas Slovence XX. stoletja popelje preko stoletij prav do izvora našega naroda in sprejetja krščanske vere, ki jo ohranjamo vse do današnjega dne.

Čeprav nas loči od naših prednikov nad tisoč let, je nauk, ki so ga v naše kraje prinesli misijonarji, tudi za nas vedno isti:

„Da pravi Bog se kliče Bog ljubezni,
da ljubi vse ljudi, svoje otroke
da smo očeta enega sinovi,
ljudje vsi bratje, bratje vsi narodi,
da ljubit mor'mo se, prav' uk njegovi."

Viri: Fran Erjavec, „Koroški Slovenci", II. zvezek.
„Cerkev in njena zgodovina": Preseljevanje ljudstev. — IV. zvezek.
Bogo Grafenauer: Zgodovina slovenskega naroda. I. zvezek

Spis je bil nagrajen lani v Slovenskem srednješolskem tečaju.

NOVICE IZ SLOVENIJE

LJUBLJANA — **Zaostanek slovenske kovinske industrije** v preteklem obdobju januar-november je razviden iz analiz, objavljene v časopisju. Kljub 2,9 odstotnem porastu v primeri z enakim obdobjem leta 1983, je zastoj opazen zaradi povečanja razlik med cenami repromaterialom in energije ter cenami končnih izdelkov. Izvoz slovenske kovinske industrije je prinesel 357 milijonov dolarjev, uvoz pa je odpeljal 223 milijone dolarjev.

LJUBLJANA — **Novo leto — nove cene.** Po novem je cena boljšega bencina 113 din na liter, navadni pa 107 din. Tudi cigarete so dražje: Ibar 40, Drava 27, Marlboro in Kent 190 din. (En dolar — 217,65 din.)

LJUBLJANA — **Zakonskih ločitev** je imela lani Slovenija več kot jugoslovansko povprečje: 1,3 zakonskih vezi na tisoč prebivalcev se je razvezalo. V Jugoslaviji jo prekaša le Vojvodina z 1,8 na tisoč prebivalcev. Sklenjenih zakonov je iblo po celi Jugoslaviji 168.414, kar je v povprečju 7,3 zakonov na tisoč prebivalcev.

LJUBLJANA — **Mraz,** ki je zajel v začetku leta Evropo, je tudi v Sloveniji kraljeval. V Loškem potoku nad Ribnico so namerili 32 stopinj C pod ničlo. Mraz je povzročil zastoj motornih vozil, pri obali pa so prizadti mlajši nasadi oljk in mandarin. Zamrznili so tudi kanali sočoveljskih solin, škocjanski zaliv in morje na obali med Koprom in Izolo.

LJUBLJANA — **Sto namakalnih naprav** je Agrostroj že poslal v Kenijo na manjša posestva. Letos jih bodo poslali še tristo, za plačilo pa bodo dobili kvalitetne kože. Te bo uporabil kamniški Utok, jih predelal in večinoma izvozil.

SLOVENJ GRADEC — **Avtomobilski sedeži** in druga oprema za vozila gredo v dobro prodajo k mnogim evropskim tovarnam avtomobilov. Izdeluje jih iz gumirane žime (gomaespuma) tovarna usnja v tem mestu. Letos načrtujejo izvoziti na italijanski in nemški trg okoli 60 odstotkov proizvodnje, kar bi pomenilo čez 10 milijonov dolarjev.

LJUBLJANA — **Novo leto — nove obresti.** Ljubljanska banka-Gospodarska banka je povišala obresti (na posojila, ki niso prednostna) na 56% letno (lani: 52%); za druga posojila se je mera povišala za 4 do 7 odstotnih točk.

LJUBLJANA — **Kmetijska zakonodaja** bo od 17. aprila obravnavana v slovenski skupščini (parlamentu). Glavni dve spremembi sta drobljenje parcel in dedovanje. Ugotovili so, da so povprečne površine njiv 0,223 ha, travnika 0,306 ha, vinograda 0,18 ha. Zato bi po novem lastniki zemljišč ne smeli deliti parcel, ki so manjša od 0,5 ha. — Dediči za delo na kmetiji bi morali biti strokovno usposobljeni, zato morajo imeti tudi možnost, da se usposobijo. (Kot je že tolikokrat bilo ugotovljeno: najprej so kmeta uničili, zdaj pa vidijo, da brez njega ne morejo živeti).

GORNJA RADGONA — **Montažne hišice** bo Avtoradgona prodala Jamajki, najprej 88, nato pa še 300. Vrednost pogodbe znaša 3,7 milijona dolarjev.

LJUBLJANA — **Lanska inflacija** je dosegla rekordno višino 55,2% (v celi Jugoslaviji: 56,7%). Največ so se podražila kmetijska kemična sredstva (136%), volna in nje izdelki 113%, gradbeni material 62,2%, mesni izdelki 44,9%, stanarina 30,6%, meso 21%.

LJUBLJANA — **Ornitološki atlas Slovenije** bo izšel prihodnje leto. Izdalo ga bo Društvo za opazovanje in preučevanje ptic, ustanovljeno leta 1979 in ki danes šteje 250 članov. 70 ptičeslovcev je razdelilo ozemlje na 250 kvadratov s stranico 10 km in opisali 360 vrst, njihovo podobo in vedenje.

NOVO MESTO — **Prodajalno z rablienimi rezervnimi deli** avtomobilov znamke Renault je odprla tovarna IMV. Zaenkrat so dele prodajali že prometnim organizacijam, zdaj pa so videli potrebo zadovoljiti še posamezne osebe. Padec standarda pač...

LJUBLJANA — **Slovensko pohištvo** je imelo na mednarodnem salonu pohištva v Parizu lep uspeh: podpisali so za 5 milijonov frankov novih pogodb, predvsem za blazinjeno pohištvo, pohištvo iz borovine, kolonialno pohištvo, sestavljanke („módulos") in masivno pohištvo. Francija je med največjimi uvozniki pohištva v Evropi, ker domača obrt in industrija ne zmoreta vseh naročil. Je pa zato velika konkurenca med tujimi ponudniki.

LJUBLJANA — **Posodobitev tekstilne industrije** je nujna. Zato si prizadevajo, da bi letos povečali izvoz na 1.850 milijonov dolarjev. S tem bi poravnali uvozne potrebe po repromaterialu in opremi, pa tudi odplačali devizna posojila. Vendar stanje ni rožnato, saj so že peto leto investicije v posodobitev nižja, kot pa je njihova amortizacija.

LJUBLJANA — **V Iraku** je podjetje Gradis pri koncu del dvojnega mostu čez Evfrat, dolgega 440 metrov, železniško s priključnimi cestami in 9 km avtoceste. Kljub bližini vojaških spopadov se rok izvedbe ni zavlekel in tudi kakovost je pohvalna.

LJUBLJANA — **Sneg** je v sredi januarja precej nagajal. Predvsem se to pozna na železnici, ko je zaradi snega in mraza prišlo do zastoja, ker so kretnice „zamrznile", tudi ogrevanje ni pripomoglo k normalnemu delovanju. Mraz pa tudi dela skrbi zaradi velike porabe. Termoelektrarne delajo ob skrajni zmogljivosti, v jezerih pa zaradi nižjega dotoka ni zadostne rezerve. Zato na vse načine priporočajo varčevanje električne energije.

PORTOROŽ — **Novo čezoceanko** je naročila v Vzhodni Nemčiji Splošna plovba Piran. Je tipa Ekvatod, z 18.000 tonami nosilnosti in bo namenjena prevozu kontejnerjev: 928 jih lahko naenkrat prepelje. Plačali jo bodo s titanovim dioksidom iz celjskih cinkarn (Plovba in Cinkarna se bosta pa med sabo zmenili). Plula in služila bo po zahodnih morjih.

SLOVENCI v ARGENTINI

Osebne novice

Poroka: V župni cerkvi v San Andresu sta se poročila 9. marca **Adrijana Veronika Zupančič** in **Gustavo Luis Catania.** Priče so bili nevestini starši Nidia Elsa in Stanislav Zupančič ter ženinovi starši Elena in Francisco Catania. Poročil ju je dr. Jure Rode. Čestitamo!

Smrt: V domovini je umrl **Firmin Jernej Novak,** brat Stanka Novaka iz Ramos Mejíe. Naj počiva v miru!

Nova diplomantka: Decembra 1984 je na Instituto Superior de Formación Docente No. 1 (Avellaneda) dokončala študije ter postala učiteljica osnovne šole gdč. **Marta Jemec** iz Slovenske vasi. Čestitamo!

SLOVENSKA PRISTAVA

XVIII. TOMBOLA

Da, že osemnajstič je bil pristavski vrt zaseden od množice željnih tombolarjev, ki sta jih pripeljala tako želja po bogatih dobitkih kot pripomoči k izpopolnitvi prostorov.

Okoli četrte ure je postalo živahno okoli miz. Ogled razstavljenih dobitkov, rezerviranje mize in stolov, razgovor s prijatelji in znanci — pa je že bil tu začetek izklicevanja številk. Stotine kvatern in činkvinov so hitro izginevale v rokah veselih dobitnikov.

Po kratki obvezni pavzi so številke spet bile v središču pozornosti. Letos se tablice niso kar tako pustile napolniti. Sta morala napovedovalca kar nekaj številk „zapeti" dokler se sreča ni nasmehnila Mariji Zurčevi, ki je odnesla prvo tombolo — lep barvni TV aparat. In za njo še petdesetim srečnežem, od katerih naj omenimo družino Mesiano, ki je odpeljala lepo kolo in Danija Vestra, dobitnika postelje z nočno omarico.

Zabave s številkami je bilo konec, ostalo je le še veselo vzdušje zaradi lepega dne, prijetne družbe in — pa naj je kdo odnesel dobitek ali ne — prepričanje, da s skupnimi močmi pomagamo k dokončni ureditvi Pristave v Castelarju.

GB

Darovali so

V tiskovni sklad Svobodne Slovenije so darovali: Jože Bajda, Mendoza $a 1000.—; Jožefa Božnar, Mendoza $a 1000.—; Rudolf Hirschegger, Mendoza $a 1000.—; Janez Triler, Mendoza $a 1000.—; Glinšek Ignacij, S. C. de Bariloche $a 1000.— v spomin na vse rajne urednike Sv. Slovenije; Pavle Štrukelj, Chubut $a 1000.—; Pikec Ludvik, Ramos Mejía $a 1000.— v spomin pok. H. Kremžarja; Andrej Marolt, San Miguel $a 500.—; Jože Radič, S. M. de los Andes $a 1200.—; Marjan Buda $a 1700.—; C. A. C. E. S. S R L Mendoza $a 8000.—; dr. Teodoro Vovk Maurin, Venezuela 10 dol.; Ivan Dormihal, ZDA 10 dolarjev in Pavle Kveder, Kanada 5 dolarjev.

Vsem darovalcem iskrena hvala.

Uprava Svobodne Slovenije

Pismo iz Mendoze

Ker ste se zanimali za morebitne posledice, ki bi jih utegnil povzročiti potres preteklega 26. januarja med rojaki slovenske skupnosti v Mendozi, Vam pošiljam sledeče poročilo.

Po jakosti spada ta pojav med takoimenovane stoletne. V Mendozi so bili potresi slične jakosti leta 1792 in 1961. Učinek je bil pa to pot precej umiljen, ker je bil sunek razmeroma kratek (najsilnejši le devet sekund) in ker se že kaže uspešnost proti-potresne zidave. Z zelo redkimi izjemami, kjer so se pokazale napake in človeška pomanjkljivost, so protipotresne zgradbe ostale popolnoma varne in le z malenkostnimi poškodbami. Do porušenja in težjih poškodb je pa prišlo pri stari zidavi iz ‚adobe", to je nepečeni opeki iz blata. Takih je v Mendozi in okolici prizadetih kakih 12.000 hiš in več kot polovica je neuporabnih. Da se je rešilo mnogo življenj, je pa prizanesel predhoden manjši potres, 40 sekund pred najsilnejšim, ki je še ob neprepozni nočni uri hitro spravil prebivalstvo izpod streh na plan.

Med našimi rojaki, hvala Bogu, nihče ni ostal brez strehe. Več ali manj pa so prizadeti sledeči: Luka Grintal, Marija Bajuk, Vladimir Šmon st., Vladimir Šmon ml., družina Štirn-Božnar, Gregor Bajuk, inž. Marko Bajuk st. in Irena Nemanič.

Najtežji problem pa je prednji še stari del našega doma, ki je definitivno neuporaben. Prejeli smo že občinski odlok za porušenje iz varnostnih razlogov. Smo že vse izpraznili in bo moral prihodnje dni na tla. S tem bomo zgubili dva razreda in stanovanje za dušnega pastirja. Vse to bo zelo težko nadomestiti. Minimalno in neobhodno pa bomo morali vsaj spredaj zapreti in napraviti nov vhod. Poleg tega bo tudi porušena v kratkem sosednja hiša proti zapadu, kjer bomo morali takoj dvigniti nov obmejni zid. Ker je naša mala skupnost, kot je prej omenjeno, deloma prizadeta ter so splošne gospodarske okoliščine v naši provinci zelo težke, smatram, da bo lokalno skrajno kritično priti do nujnih dohodkov. Zato bi nam zelo prav prišla kaka pomoč.

Vljudno Vas pozdravlja

arh. Božidar Bajuk
predsednik

UMRLI SO od 11. do 19. januarja:

LJUBLJANA — Vekoslav Pirc; Helena Žakelj; Ivanka Radilović roj. Nosan (mama Aka); Majda Vončina roj. Frank; dipl. ing. dr. Bojko Boltin; Iva Albreht roj. Škulj; Andrej Povšin, 86; Franc Košak; Franc Pavlič; dr. Edvard Jemec; Ljudmila Jazbinšek, 80; Andrej Zajec, 79; Tončka Sadar roj. Koblar, 95; Jože Sodnikar; Štefka Sekirnik; Marija Gogala roj. Sedlak, 92; Ladi Jesih roj. Battelino; Fani Galič roj. Tomše; Ana Tihelj roj. Podbevšek, 84; Viktor Kušar (Vaptov) 75; Helena Bojc roj. Golob; Franc Likar; Alojz Filipič; Kristina Gramc roj. Jalovec, 77; ing. Martin Žibert; Tone Zakrajšek; Slavko Berger; Danica Vidmar roj. Poženel; Janez Kokalj; Stane Raznožnik, 84; Marija Tome roj. Rupar; Marija Vidmar roj. Škrjanc, 75; Anton Pipan; Ivana Tomšič; Marija Vertačnik roj. Tramšek, 99; Franc Likar; Almi Pokorn roj. Fabian; Tatjana Vogrinovič; Cilka Babšek; Alojz Filipič; Silva Pehani, 84; Zoran Pesek; Kristina Bergant, 85; Vera Fischer roj. Štembal; Jožica Matič; Fani Jeri; Franc Trunk; Frančiška Miglič roj. Vidmar; Ivan Novak; Anica Slapšak; Ljubica Drganc roj. Šega; Marija Osterman roj. Železnik, 77; Janko Berlič, 70; Marija Šparovec roj. Kladnik; Maks Murn; Anka Majcen-Vuga; Ivanka Kos, por. Vidmar roj. Ročgaj; Davorin Slokar; Tone Jama; Roman Tršen; Veljka Ekar; Minka Rakar roj. Videnič; Pavla Zajc; Franc Prebil; Janez Klemenčič.

RAZNI KRAJI — Zorko Vidmar, Komen; Leopolda Borišek roj. Bajcar, Zagorje; Lenka Jagodič roj. Liebhard; Julijana Lenart; Marija Švaj roj. Milič, Ivančna gorica; Viktor Tavčar, Solkan; Ludvig Ravbar, 75, Vrhovlje; Marija Hudournik, Celje; Jožefa Vrenko roj. Plevšak, Celje; Jože Ulčar, Jesenice; Tončka Dežnak roj. Zoran; Kranj; Ivanka Pogačar roj. Cerar, Radomlje; Marija Marn (Marinova Mici), Šentrupert; Ana Banič roj. Florjančič, 89, Novo mesto; Hinko Ravbar, Vrhnika; dipl. oec. Božena Gorišek roj. Lukež Brežice; Alojz Kadunc, Cikava; Mirko Hiršl, 77, Murska Sobota; Vera Pintarič, Križe; Heda Čeh roj. Brinar, Celje; Ludvik Hartman st., Škofja Loka; Terezija Anžič, Dobrunje; Bogomil Kavrečič, Pridvor; Cecilija Dovč roj. Škerl, Stožice; Franci Sever Zagorje; Rafko Pesjan, Celje; Marija Špenko, 90, Podgora; Hilda Žiberna roj. Kolarič; Ivan Kuralt, Goričane; Pavla Prinžič roj. Jelševar, 70, Mengeš; Genovefa Tesovnik roj. Grudnik, Stožice; Ivana Habič roj. Stražiščar, 87 Vrhnika; Frančiška Artviga, Polzela; Jože Metko, Sevnica; Terezija Anžič, Sostro; Ladko Furlan, Celje; Milka Šolar, Boštanj; Rudolf Moravec, Šmihel; Franc Miklavčič (Oglarčkov ata), 85, Škofja Loka; Danijel Car, Metlika; Vera Manfreda, Laško; Tilka Černe roj. Osebek Tržič; Alojzija Gorjup roj. Bazzanella, Maribor; Slavica Perpar roj. Jesih.

SLOVENCI po SVETU

Goriška in Primorska

POD NASLOVOM „SLOVENSKA KULTURNA PRISOTNOST NA PRIMORSKEM" je Zavod za družbeno in versko zgodovino v Gorici priredil kulturni večer. Na programu je bila predstavitev treh novih knjig. Te so bile tiskane v italijanskem jeziku. Namenjene so predvsem italijanskemu bralcu, ki tako malo pozna slovanski svet.

DVANAJST ZBOROV S TRŽAŠKE je sodelovalo na tradicionalni reviji pevskih zborov, ki jo prireja Zveza cerkvenih (pevskih) zborov. Letošnja prireditev je bila posvečena spominu nedavno umrlega tržaškega glasbenika Staneta Malača. Udeležba je bila številna. Program je v glavnem temeljil na priredbah narodnih pesmi.

GORIŠKA ŠOLA „SIMON GREGORČIČ" se je udeležila enodnevnega izleta v Benečijo. Glavni cilj te ekskurzije je bil, da bi slovenski dijaki spoznali od blizu problematiko slovenskih beneških rojakov. Ustavili so se v Čedadu, kjer so obiskali uredništvo „Novega Matajurja", sedež društva Ivan Trinko ter sedež Slorija.

NA PRIREDITVI MALE CECILIJANKE JE BILA DVORANA KATOLIŠKEGA DOMA PREMAJHNA. Mogočno število poslušalcev je privabila revija otroških in mladinskih pevskih zborov ki so tehtno dopolnilo tradicionalni Cecilijanki.

V KULTURNEM DOMU V GORICI so proslavili 75-letnico obstoja Kmečke banke, enega od šestih denarnih zavodov Slovencev v Italiji. Predsednik upravnega odbora banke Ksaverij Leban je podrobno opisal razvojno pot in težave, ki jih je morala banka premagovati zlasti v fašističnem obdobju.

IZŠLE SO KNJIGE GORIŠKE MOHORJEVE DRUŽBE ZA LETO 1985. Dokumentacijo o življenju in delovanju v zamejstvu jo predstavlja dragocen Koledar. Pisateljica Zora Piščanc nam predstavi zgodovinski roman Blagovestnika Slovanov. Slovenski jezik zablesti v pretežno avtobiografskih črticah Saše Martelanca „Melodija". Izdajo dopolnjuje Primorski Slovenski Biografski Leksikon (II. knjiga, 3. snopič).

IZ MLADIKE:

Mogoče ne veste, da...

...je v petdesetih letih Josip Vidmar skušal na vrat na nos pobegniti iz Ljubljane, ko je prejel lažno telefonsko vest, da je Tito odstopil;

...da se v Ljubljani rojeva zadnje čase do 35% neslovenskih otrok.

Kanada

INŽ. FRANCE GRMEK V BANGLADEŠU

Inž. Franceta Grmeka poznamo ne samo kot odličnega telovadca, lovca in športnega organizatorja, temveč tudi kot strokovnjaka za mostove pri kanadskem ministrstvu za ceste. Pred meseci pa je sprejel ponudbo od vlade Bangladeša za graditev 176 mostov na njihovem železniškem omrežju. Trenutno se nahaja v mestu Chiattagonga ob Bengalskem zalivu.

25-LETNICA FOLKLORNE SKUPINE

Neobičajen primer vztrajnosti, bi se lahko reklo ob 25-letnici folklorne skupine Nageli. Te vrste skupine imajo namreč po navadi zelo kratko življenje. Ciril Soršak in gospa Milena, ki sta skupino ustanovila in jo še vedno uspešno vodita zaslužita res vse priznanje za opravljeno delo. Lepo število fantov in deklet iz Toronta je že šlo skozi njuno šolo in le želeti je, da s svojim delom nadaljujeta.

FOLKLORNA SKUPINA „PLANIKA"

V Windsorju je imela v preteklem letu vrsto uspešnih nastopov. Pod vodstvom Katice Žagar (družina Žagar je pred leti živela v Castelarju, Argentina) je nastopila z novimi plesi na materinski proslavi društva Zvon v Windsorju prav tam ob prireditvi Carrousel ter ob otvoritvi Freedom festivala v Dieppe Garden in na televiziji. Sodelovala je tudi pri slovesnosti v slovenski župniji v Hamiltonu in pri nemški prireditvi Oktoberfest. Prav verjetno je, da je ples eden od tistih elementov naše kulturne dediščine, ki se bo najdalje predajal iz roda v rod.

Koroška

Teden slovenske literature za avstrijski radio sta pripravila pisatelja Janko Ferk in W. Heiliger. Posamezne oddaje, ki so bile med 10. in 14. decembrom, so imele dva dela. Najprej je prevajalec predstavil pisatelja, nato pa je sledilo branje iz slovenščine prevedenega dela. Takole je bila zastopana slovenska ustvarjalnost: „Listina" Edvarda Kocbeka, „Resnica" Lojzeta Kovačiča, „Vrnite se sinovi" Mire Mihelič, nemški roman J. Ferka in odlomki iz romana Florjana Lipuša „Zmote dijaka Tjaža".

Mariborski dnevnik „Večer" je ob letošnjem koroškem dnevu priobčil obljubo Maribora, da bo še naprej čutil s koroškimi Slovenci: „Koroški Slovenci se ne slepijo z lažnimi upi, vendar so hkrati odločni, da ne popustijo niti za ped. Zato jim dobro dé podpora matičnega naroda..."

Srečanje mladinskih zborov je tudi letos priredila Krščanska kulturna zveza. Vršilo se je 3. novembra v novem Modestovem domu v Celovcu. Vrsta častnih gostov (škof dr. Kapellari, dv. svetnik dr. Inzko, ravnatelj Mohorjeve msgr. Hornböck) in številna publika so navdušeno spremljali izvajanja zborov in instrumentalnih skupin.

Božič v Borovljah je bil bolj žalosten. Delavci boroveljske žičarne so namreč zvedeli, da hočejo večino (tristo) od njih odpustiti. Koroški deželni glavar Wagner, ki je priznal, da je njegova politika doživela polom, je prosil prebivalstvo za rešilne predloge za Borovlje.

„Popoldan družinskega petja, vižarjev in pripovednikov" so priredili v Dobrli vasi 2. decembra. Nastopalo je 8 družin, 10 vižarjev in nekaj domačih pripovednikov, ki so govorili o snubljenju, vasovanju in o žalostnih in veselih dogodkih iz prejšnjih časov.

Mednarodna federacija učiteljskih združenj je v posebni izjavi objavila odločen poziv za obrambo jezika in kulture koroških Slovencev. Organizacija ima svoj sedež v Parizu in združuje 33 narodnih organizacij.

Dežele ob tromeji: Koroška, Slovenija in Furlanija-Julijska Krajina se potegujejo za zimsko olimpijado leta 1992. Ker po pravilih olimpijskega komiteja skupna kandidatura ni možna, bo po vsej verjetnosti predlagan Trbiž, tri dežele bi pa pomagale pri izvedbi.

TOVARIŠ ALI GOSPOD?

(Nedeljski dnevnik — AD)

Mislim, da so časi borbenega aktivizma že dolgo za nami, da se moramo pač počasi sprijazniti s tem, da so besedo „tovariš“ prinesli med nas partizani in da je moralo potem preteči precej časa, da smo se začeli zavedati, da živimo svobodno življenje, da je vsak človek avtonomna osebnost in da nikakor ni ne demokratično ne vljudno nekoga, ki ga prvič vidiš, ogovarjati z nazivom „tovariš“. Posebej to velja za starejšega človeka. Če človek noče, da mu rečeš „gospod“, naj potlej pove svoje ime, pa ga bomo potem lahko ogovarjali po njegovem imenu. Kajti tovariš mu ne morem reči, saj ga ne poznam. Poleg tega naj bi ga še vikal. Kje in kdaj pa se še tovariši vikajo?

Zame je lahko pravi tovariš samo oče, sin ali najbližji prijatelj in podobno, ne more pa mi biti tovariš moj direktor, ker je že po svoji družbeni lestvici in po osebnih dohodkih zame gospod...

SLOVENCI NA KOROŠKEM

Kriterij za javne nastavitve naj bi bila narodnostna pripadnost po mnenju nacionalistov. Koroški Slovenci so se temu predlogu odločno uprli; poudarili pa so, da njihovo nasprotovanje ni v protislovju z zahtevo, da mora čim več urednikov obvladati oba deželna jezika.

Akupunktura, zdravljenje z iglami po tradicionalni kitajski medicini, zanima tudi Korošce. V šmihelu je 11. januarja o tej temi predaval dr. Marko Sterle, ki je predavanje obogatil z barvnimi diapozitivi iz svojih potovanj po Kitajski, Japonski, Filipinih, Tajski in Indiji.

Zveza avstrijskih mladinskih organizacij je na svojem občnem zboru zahtevala izboljšanje dvojezičnega pouka, okrepljeno informiranj koroškega prebivalstva o zgodovini Slovencev in opozorila na socialne in pedagoške študije, ki so potrdile predanosti dvojezičnega šolstva.

OBVESTILA

PETEK, 15. marca:

Igra „Namišljeni bolnik“ v Slovenski hiši ob 21. uri.

SOBOTA, 16. marca:

Seja profesorskega zbora Slovenskega srednješolskega tečaja ob 9. uri. Popoldan ob 14.30 popravni izpiti, nato sprejemni izpiti in vpisovanje. Ob 18 začetna maša.

Igra „Namišljeni bolnik“ v Slovenski hiši ob 21.

NEDELJA, 17. marca:

25. velika tombola v Slomškovem domu v Ramos Mejía.

SREDA, 20. marca:

Liga Žena-mati v San Martinu: sestanek ob 18.30.

PETEK, 22. marca:

Igra „Namišljeni bolnik“ v Slovenski hiši ob 21.

Seja Upravnega sveta ZS v društvenih prostorih ob 20. uri.

SOBOTA, 23. marca:

Igra „Namišljeni bolnik“ v Slovenski hiši ob 21.

V Hladnikovem domu v Slovenski vasi klavirski koncert Andreja Jana ob 20. uri.

NEDELJA, 24. marca:

Tombola v Slov. domu v Carapachayu.

Igra „Namišljeni bolnik“ v Slovenski hiši ob 17.

Redni občni zbor društva Slovenska vas ob 16. uri v Hladnikovem domu.

SOBOTA, 30. marca:

V Slomškovem domu v Ramos Mejiji ob 20.30 letni občni zbor Kreditne zadruge SLOGA.

Pričetek srednješolskega tečaja ob 15. uri.

NEDELJA, 31. marca:

V zavetišču dr. Gregorija Rožmana ob 11.30 blagoslov oljk in butaric, sv. maša nato skupno kosilo.

Občni zbor Društva Zedinjena Slovenija ob 9.30 v Slovenski hiši.

Moški pevski zbor „Kralj Matjaž“ v Libučah je konec preteklega leta poživil vaško življenje. Vaščani so se srečali, na pobudo pevcev, v gostilni in obujali spomine na nekdanje dolge zimske večere. Gospodinje so poskrbele za krape in vino, starejše žene so predle, stari in mladi so flencali turščico, zbor pa je zapel pristne domače pesmi.

Pevski zbor iz San Martina bo začel z vajami ob 20.30 v Slovenskem domu: Córdoba 129. Vsi dosedanji in novi člani lepo vabljeni!

SPZ Gallus sporoča, da bodo vaje vsak torek ob 20.30 v Slomškovm domu.

Tečaj slovenščine za špansko govoreče otroke od 4. do 12. leta bo začel v Slovenski hiši v soboto 16. marca ob 10.30 z vpisovanjem.

Slovensko gledališče Buenos Aires

Moliere

NAMIŠLJENI BOLNIK

Predstave v mesecu marcu:

petek 15. ob 21
sobota 16. ob 21
petek 22. ob 21
sobota 23. ob 21
nedelja 24. ob 17

Začetek točno ob napovedani uri.

Ob vhodu v dvorano slikarska razstava **Andreje in Marjete Dolinar.**

V nedeljo, 17. marca, ob 16., vsi lepo vabljeni v Slomškov dom na

TOMBOLO

Glavni dobitki so:

Barvni TV DREAN 20”, kolo, čistilec, turboventilator

- **tehtnica**
- **jedilni pribor**
- **sušilnik za lase**
- **slovenski nageljni itd.**

5+2

Za 5 tablic v predprodaji prejmete dve brezplačni!

Na svidenje!

Slovenski dom v Carapachay-u

prisrčno vabi vse rojake in prijatelje, da se udeležite

VELIKE TOMBOLE,

ki bo v nedeljo, 24. t. m. ob 16 v Našem domu, da s tem podprete naše prizadevanje, naš obstoj in napredek.

GLAVNI DOBITEK JE TV BARVNI APARAT znamke ITT 20” in

lepo število drugih bogatih nagrad in činkvinov.

Tablice so že v predprodaji pri odobrnikih. Ob dobri ostali postrežbi, bodo na razpolago tudi priznani krofi.

V slučaju slabega vremena bo tombola v nedeljo 31. marca.

JAVNI NOTAR

FRANCISCO RAUL CASCANTE

Escribano Público

CANGALLO 1642 BUENOS AIRES
PRITL. PISARNA 2
Tel. 35-8827

Drugi desetdnevni izlet v Termas de Río Hondo

POTOVALI BOMO V JUNIJU;

IZLETI V TUCUMAN IN CATAMARCO.

Za prijave in informacije T. E.: 629-0851 po 18. uri.

Mimi Kočar
Peter Pavšer

Društvo Slovenska Pristava

se toplo zahvaljuje vsem rojakom, ki so pomagali k izrednemu uspehu naše tombole 3. marca t. l. z lepimi darovi in zelo številno udeležbo. Posebej topla zahvala in priznanje sodelavcem, ki so se potrudili, da je bila tombola vzorno organizirana in izpeljana. Vsem Bog povrni!

ESLOVENIA LIBRE

Fundador: MILOŠ STARE
REDACCION Y ADMINISTRACION:
RAMON L. FALCON 4158
1407 BUENOS AIRES
ARGENTINA
Teléfono: 69-9503

Glavni urednik:
Tine Debeljak ml.

Uredniški odbor:
dr. Tine Debeljak, Tone Mizerit, dr. Katica Cukjati, Gregor Batagelj

Correo Argentino Central (B)

FRANQUEO PAGADO
Concesión Nº 5775

TARIFA REDUCIDA
Concesión Nº 3824

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual Nº 299831

Naročnina Svobodne Slovenije za l. 1985: Za Argentino $a 3500, pri pošiljanju po pošti $a 4000; Združ. države in Kanada pri pošiljanju z letalsko pošto 60 USA dol.; obmejne države Argentine 53 USA dol.; Evropa 65 USA dol.; Avstralija, Afrika, Azija 70 USA dol.; ZDA, Kanada in Evropa za pošiljanje z navadno pošto 45 USA dol.

TALLERES GRAFICOS "VILKO" S.R.L., ESTADOS UNIDOS 425, 1101 - BUENOS AIRES - T. E. 362-7215

✝

Znancem in prijateljem sporočamo, da je odšla k Večnemu po plačilo naša predraga mama, babica in prababica, stara 89 let, gospa

Marija Škrbec roj. Ravšelj

Globoko žalujoči sinovi **Jernej, Jože** in **Stane** z družinami,
hčere **Francka** in **Ivanka** z družinama,
Marija por. **Hutchison, Vera Pavla,** mati provincijalka,
bratje **Janez, Tine** in **France**
ter ostalo sorodstvo.

Nadlesk in Markovec pri Starem Trgu, Kranj, Reka, Beograd, Francija, Toronto Kanada, Buenos Aires

✝

Umrl je po dolgotrajni bolezni dne 4. januarja 1985 v Manitowoc, Wisconsin, ZDA, previden z zakramenti sv. vere

dr. Rajko Ložar

bivši ravnatelj etnografskega muzeja v Ljubljani, arheolog, umetnostni zgodovinar itd.

Bog mu bodi plačnik za njegovo delo in trpljenje.

Žalujoči:
Marta, žena,
dr. Barbara, hči,
Silva, Drago, Janez, Vika, Julka — sestre in brata in ostali sorodniki.

ZDA, Kanada, Brazilija, Ljubljana.

Marja Rodziewiczowna (33)

HRAST

(DEWAJTIS)

„To ni res! Lahko bi si vzeli katerega iz družine ali od znancev. A smilila sem se vam in ste me vzeli za svojo. V šole ste me dali in se nikdar jezili nad menoj.“

„Saj tudi vzroka ni bilo. Že ko si odrasla si nam bila v pomoč. S petnajstim letom si že vodila račune v tovarni in pol leta si bila za bolničarko v bolnišnici. Nisi mislila na svojo udobnost ne na svojo kariero, ki bi jo lahko dosegla. Ostala si kot nadzornica pri nas.“

„Same fraze govoriš, Clarke!“ je oponašala njegove lastne besede. „Pojdimo rajši zajtrkovat!“

„Počakaj še trenutek! Nisi še povedala, da si vzela delavčevega otroka v svojo oskrbo, da si skrbela bolnikom za pomoč in mojemu očetu nadomestila tajnika.“

„Storila sem le svoj odolžnost! Dosti je že tega!“

„Oprosti! Tudi nisi razodela, da si odbila roko Wiliama Jaksona, milijonarja, samo v misli, da bo moj oče jokal pri slovesu s teboj!“

„Dragi moj, to so bile pa moje osebne zadeve. V tem ni bilo ne zasluge ne žrtve!“

„Tako sem mislil tudi jaz, ko sem se drugega dne potem tudi prepričal. Bil sem tako prepričan, da me vzameš, da sem imel že prstan v žepu.“

Zadovoljna se je nasmehnila.

„Nisi si mislil, da bi lahko nekdo drugi imel prostora v mojem srcu?“

„Potem bi ga ‚linčal‘. Pa tudi te tolažbe po zavrnitvi nisem imel.“

„Ti je ostal vsaj prstan in svoboda! Prav kmalu si se potolažil!“

„To je res! Nisem jokal in tudi obesil se nisem! Kaj bi mi pomagalo? Naposled sem bil že tako zaposlen s stroji nove tovarne za bombaževino. Ali se spominjaš? Na koncu sem pa tu našel spet misel, da bi se prepričal...“

Marwitz je povesil svoje sive oči in vzdihnil.

Gospodična Orwidova se je zasmejala in odšla iz sobe.

„Vi ste priča,“ se je obrnil k Marku, „al ini bilo to logično? Oče jo je hotel pridržati pri sebi, pa ni hotela ostati. Njegova želja je bila, da se združita obe družini. Do poroke bi moralo priti. Oče jo ljubi kot lastno hčerko. Tudi jaz sem bil prepričan, da se tako konča, kajti razen z njo nisem še govoril z drugim dekletom. Zakaj bi se vezal in čas tratil, sem si mislil. Poznala sva se prav dobro in nikdar ni bilo nesporazumljenja med nama. Mogel sem torej brez pomislekov kupiti prstan. In veste, zakaj me je odbila? Da bi se ji kdaj ne očitalo, da je bila sirota! Več nego eno uro sem jo prepričeval, a vse zastonj! Klical sem očeta, svakinjo, a vse ni nič pomagalo. Recite: ali ni to strašno? Takšen greh proti logiki!“

„Tudi jaz na mestu gospodične Orwidove ne bi bil ravnal drugače,“ je razsodil Marko. „Bila je revna in zato ni zaupala. Danes bi lahko odgovorila drugače...“

„In ravno danes ne. To je še večji dokaz nelogičnosti. Oče mi je odobril in poslal z njo. Premoženji sta obe na isti črti. Pa tudi zdaj noče. Prstan nosim še vedno v žepu pa se mi zdi, da ga bom moral oddati drugi, kajti vidim, da tudi njena dejanja in njeni vidiki niso logični.“

„Zakaj niste, gospod, tako dolgo časa iskali njenega premoženja?“ je dejal Marko po dolgem molčanju.

„Nismo imeli nikakih listin razen matrik in rodovnika. Kazimir Orwid se ni hotel sam vrniti domov in tudi ni obžaloval, da mu to smrt prepreči. Z očetom je govoril in omenil gospoda Czertwana. Po njegovi smrti se nismo več brigali za to, kajti moj oče ni hotel pogrešati svoje ljubljenke. Slučaj pa je nanesel, da je Irena čitala v časopisih vaše ime. Zaprosila je mojega očeta, naj bi pisal v Pariz. Ali je to vaša sestra, ki študira na Sorboni?“*

„Polsestra.“

„Ali sta gospoda že zajtrkovala?“ je vprašala gospodična Irena in pomolila glavo skozi vrata jedilne sobe.

„Hvala, že!“ se je poklonil Marko in hitro vstal.

Pozabil je skoraj, zakaj je bil prišel.

Clarke si je odbiral cigaro, Czertwan pa je v zadregi stopil pred svojo gospodarico.

„Prinesel sem knjige,“ je rekel s težkim glasom. „Blagovolite si jih ogledati in mene razrešiti tega posla.“

„Bi li ne mogli še ostati?“ je rekla s prosečim glasom.

„Ne morem. Močno se trudim, da bi si tudi svoje premoženje zboljšal. Veliko delo me čaka doma.“

„Imate morda premajhno plačo?“

„Nismo služili za denar!“ je odvrnil in ponosno dvignil glavo. „Oče je delal to zaradi prijatelja, jaz pa zaradi očeta. Dovesti je tudi drugih oskrbnikov. Lahko vam priporočim razumnega in zaupnega človeka. Služinčad je stara in pokorna, pravd in sporov ni. Opravki so bili dvajset let vedno isti.“

„Jaz pa ne poznam jezika, navad in zakonov. Ne potrebujem oskrbnika, ampak prijatelja! Obljubite mi svoj nasvet in pomoč vsaj ob začetku mojega novega življenja!“

„Kadar koli me povabite, se odzovem!“

„Vsaj vsak teden enkrat pridite sem!“

„Pridem vsakikrat, ko me pokličete. Ne bivam daleč za Dubisso.“

„Hvala vam za to. Vem, da je za vas velika ljubeznivost in žrtev.“

S hvaležnostjo je zrla nanj. On pa ni dvignil oči, gledal je v tla in rekel topo predse:

„Ne, to ni nikaka žrtev...“

Obrnila se je prešinjena od grenkosti hladnega pogovora. Ali nima ta človek razen ljubezni do zemlje nič drugega v svojem srcu?

„Koliko časa mi danes še dajete?“

„Do večera skončamo račune in kontrolo.“

„Do večera... in potem?“

„Pojdem domov!“

„Gospod! Imejte vendar usmiljenje,“ je zaklicala mehko. „Saj sem šele snoči prišla. Nisem že bila dalje od dvorišča. O svojem premoženju vem toliko kakor o notranjosti Afrike. Vsaj od daleč mi pokažite vso mojo posest! Naj vsaj nekaj vidim in izvem. Naši očetje so bili bratje, pri njih spominu vas prosim za to prijaznost. Nikogar nimam v tem kraju, od tam sem se pa z žalostnim srcem poslovila!...“

Glas je bil tako lep, tako mehak! In tiste oči, ki so tako žalostno gledale vanj!... Oči so se srečale. Trdne črte v obrazu so se zmehčale in v obraz je šinila kri. Komaj je na njo pogledal, že se je porodil v srcu sklep.

„Ostanem, kolikor mi bo mogoče,“ je rekel, ne da bi veliko pomislil.

Bila je to prva njena zmaga. Oddahnila se je.

Marwitz ju je našel v delovni sobi pri mizi, ki je bila polna papirja. Udobno je sedel na stol in poslušal nad eno uro upravne številke. Potem je vstal in hotel iti v park.

„Gospod Czertwan! Ali me bo vrtnar razumel?“

„Ne, ta zna le nekoliko poljski. Kaj bi potrebovali?“

„Videl sem reko in upam, da so ribe v nji. Želel bi črvičkov za trnke. To je moja najljubša zabava. Poskusiti ribiško srečo in opazovati življenje rib. Trnek sem prinesel od doma. Čemu se smeješ, Iry? Ti vzameš vse moje zabave s smešne strani!“

---

* Vseučilišče v Parizu.